

Ne gre le za to, da ob jubileju slovenske partije ugotavljamo takšne ali drugačne družbene premike, ki bi dokazovali nujnost in opravičljivost vsake njene konkretno načrtane politike. Seveda pa tudi ni mogoče slediti logiki trenutnih izbruhov, ki bi se ravno nasprotno odrekala nečemu, kar je tukaj. Tedaj del sveta, ki ga živimo in ustvarjamo. Naš svet in naš tukaj je univerza, ki ji že sama etimologija določa družbenost in splošnost. Družbenost in splošnost sta lahko tedaj tista fenomena, ki se uresničujeta skozi nešteto dejanj. In nešteto so ta dejanja govorila o prisotnosti avantgarde, ki je bila prisotna in tako z ostrim kot tudi kdaj s preblagimi besedami opozarjala nase in na družbo. Kljub vsemu pa je krčila pot naprednejšemu. Ustvarjala in živela je z nami vsemi tisto, kar nam ne more vzeti več nobena sila — avtentično izpovedovanje posameznika skozi SAMOUPRAVLJANJE. Par-

tija se ni odrekla revolucioniranju družbenih razmer, kljub doseženemu kvalitativnemu premiku v prvi revolucionarni fazi. Njen odnos se je z večjo ali manjšo intenziteto izpričeval ob vsakokratnem vrednotenju tiste stvarnosti, ki je bila temeljnega pomena za slovenski narod in jugoslovansko skupnost. Ustvarjalnost takega odnosa partije-zveze in revolucije se je nedvomno pokazala ob njenem jubileju — 30 let ustanovitve KPS. Jubilej se tokrat ne izpričuje v pretirani zgodovinskosti ali faktografiji, temveč v tvornem soočenju sedanosti s prihodnostjo z izhodišča tiste pretekle zgodovine, ki je že na svojstven, human način sestavni del slovenske družbe. Ob razmišljanjih, ki segajo v temelje slovenske družbene misli, ni mogoče iti mimo referata s slavnostne seje, ki nedvomno v sklopu renesanse naše družbene misli odpira tisto perspektivo, ki je lastna generaciji, katere del smo, univerzi in družbenemu napredku nasploh.

nje izredno pomembno. Posledice nepoznavanja bistva tehnične revolucije in mesta tehnike v sklopu človeških dejavnosti se najočitneje kažejo v idejni diferenciaciji ljudi (predvsem izobražencev) na brezpogojne privrženke vsega, kar diši po tehniki, in njene nasprotnike. Nesporazumi so nastali tudi na področju filozofije. Tako tehnično kot filozofsko mišljenje imata svoj družbeni značaj in se ločita samo po značaju predmeta, ki ga obravnavata. Zato se ne moremo strinjati s tistimi, ki obema vrstama mišljenja nasprotujejo kot nečemu načelno različnemu. Tehnični način mišljenja, če uporabim ta izraz, v največji meri obsega bogastvo fantazije in ustvarjalnosti, kar dokazuje množica izvedb in rešitev ene naloge. Zato je dokazovanje nekaterih povsem neutemeljeno, češ da je tehnična vrsta mišljenja in sklepanja v popolnem nasprotju s filozofskim pristopom.

Prav pri izobražencih je problem pravilnega do- jemanja tehnike kot dela svetovnega nazora najbolj pomemben, zato se mora tehnična vzgoja študentov usmeriti tudi na področje teoretskih razprav. Pri tem se zavedamo, da bo treba pri nas orati ledino, kar nam bo lahko uspelo edino z aktivnim sodelovanjem univerze in njenih kadrov.

Drugi cilj tehnične vzgoje je bolj praktičnega značaja, vendar nič manj pomemben. Sodobni človek uporablja na stotine tehničnih naprav, instrumentov, strojev, pogosto pa na njih ne pozna drugega kakor gumbe za vključitev in prekinitve delovanja. Če bo razvoj šel dalje v to smer, se bodo uresničile bojazni, da bo postal človek vse večji suženj tehnike, katere ne bo več obvladal niti razumel. Ta pot vodi v usmeritev privilegirane razreda, ki bo tehniko obvladal, preostale množice pa bodo na ta način prišle v neko vrsto odvisnosti.

Za vsakega strokovnjaka je izredno pomembno priznanje in pravilna uporaba različnih tehničnih pripomočkov pri opravljanju svojega poklica. Pridobitev tega znanja pa je del tehnične vzgoje, ki je ne smemo jemati kot neko ozko, specializirano vzgojo, temveč kot kompleks vsega, kar je posredno ali neposredno povezano s tehniko in znanostjo. Tehnične vzgoje smo precej deležni v vsakdanjem življenju, v šolah, iz knjig in časopisov, vendar je — čeprav nujno potrebna — taka vzgoja nesistematična.

Na univerzi položaj glede tehnične vzgoje ni nič boljši, saj je pomanjkljiva celo na tehničnih fakultetah, tako na praktičnem kot na teoretičnem področju, medtem ko je položaj na humanističnih fakultetah še mnogo slabši.

SOLT, ki deluje v sklopu ljudske tehnike, je podedoval tudi njene slabosti. Nedvomno je družba naložila LT odgovorno in obširno nalogo, ni pa ji dala obenem tudi ustreznega priznanja in podpore. Zato se ne moremo čuditi, da je ob dejstvu, ko je že izdelava programa tehnične vzgoje zahtevna naloga, uspešno izvajanje le-tega brez večje pomoči družbe sploh nemogoče.

Pomembnost tehnične vzgoje v moderni družbi (in njene oblike ter procesi) še ni dovolj raziskana, kar pogojuje sedanji položaj, namreč, da LT sloni predvsem na »hobby dejavnosti« manjšega dela družbe ter da je število in vrsta akcij odvisno predvsem od dobre volje nekaterih materialnih možnosti.

Tudi SOLT-ovi dejavnosti se je ves čas poznala prepuščenost samemu sebi, saj ponavadi ni presegla voluntarističnih oblik dela večje ali manjše skupine privrženec. Prvi poskus angažiranja pri univerzitetnem svetu, ki se je ukvarjala tudi s to problematiko; vendar pa zaenkrat še išče svoje mesto, ko pa bo zadovoljivo rešeno tudi neposredno sodelovanje pedagoško-znanstvenih kadrov univerze pri tehnični vzgoji, bo komisija postala uspešen posrednik med univerzo in med študenti ter bo pomagala pri širjenju tehnične vzgoje.

Kljub temu je SOLT v prejšnjem obdobju dosegal uspehe. Res je sicer, da so študentje z njegovim delom mnogo premalo seznanjeni — kar je napaka propagande, ne pa toliko nedejavnosti. SOLT je v zadnjem času preživljal težko krizo, ko je iskal sam sebe in svoje mesto v študentski organizaciji. V toku delovanja so se pogoji za delo SOLT-a spremenili in zato je bilo potrebno spremeniti tudi oblike dela.

Zaradi poostitve študijskih pogojev klubi ne delujejo več tako kot nekoč, ker zahteva delo v njih mnogo časa in veselja. Tudi zahteve po priključitvi čim večjega števila študentov v našo dejavnost so narasle, zato se je izoblikovala edina možna usmeritev v množično tehnično vzgojo v obliki predavanj in tečajev. Tehnična vzgoja pri SOLT-u naj dopolni vrzeli o vzgoji na fakultetah in pripomore k lažjemu opravljanju poklica. Stihija pri tej vzgoji je nedopustna in mora odstopiti mesto analizi potreb in v strokovni izdelavi programov tečajev, ki morajo biti dobro organizirani in kvalitetni. Del študentov pa bomo še naprej usmerjali v klube, ki bodo ob množični bazi zopet poživili svojo dejavnost, čeprav so nekateri tudi sedaj precej aktivni. Omenim naj le fotoamatersko skupino razstavljalcev, ki je znana med fotografi doma in v tujini.

V jeseni se bo SOLT preselil v SN, kjer bo v centru študentov in na kraju, kjer deluje največ klubov, bo najlaže razvijal svojo dejavnost.

Prepričani smo, da bo ta teden tehnike pomenil prelomnico v delu naše organizacije, ki bo v večji meri vključevala pedagoške in znanstvene kadre univerze in se bolj odprla študentom. **Jože Šlander**

tehnično izobraževanje in študentje

V času od 16. do 23. aprila letos prireja Zveza študentskih organizacij ljudske tehnike SOLT »Teden tehnike«, ki naj postane na naši univerzi tradicionalna prireditelja. Prireditelja ima namen seznaniti študente z dejavnostjo SOLT-a, obenem pa intenzivneje vključiti univerzo v proces tehnične vzgoje ter sestaviti natančen program njenega izvajanja.

Besede o tehničnem napredku in modernem času bi bile odveč, omenimo lahko le, da se je vzgojnoizobraževalni sistem našim potrebam prilagodil in se moderniziral. Pomanjkljivost ima za posledice medsebojno poznavanje tehnike in znanosti, njenih zakonitosti in vplivov na človeško družbo ter premajhno sposobnost praktičnega dela s stroji in napravami.

Pri nas zelo zaostajamo za drugimi industrijsko razvitimi narodi predvsem na področju teoretičnega raziskovanja pojavov, ki spremljajo razvoj tehnike ter vplivov tehnike na svetovni nazor in človeško družbo sploh. Zakoni sklepanja, ki vodijo do konkretizacije neke ideje ob poznavanju možnosti izbire zakonitosti

in odnosov, so še premalo raziskani. Prav tako je relativno malo obdelano celotno področje znanstvenega ustvarjanja. Proučevanje omenjenih področij je za celotno družbo nedvomno pomembno in predstavlja nadgradnjo tehnike. Kakor dognanja filozofije, sociologije, psihologije itd. vplivajo na usmerjanje in ustvarjanje drugačnih odnosov v človeški družbi, tako ima teoretska obdelava tehničnih pojavov vpliv na razvoj in usmeritev posameznih področij znanosti in tehnike. Človekova dejavnost je na vseh področjih kompleksna in se izraža od osnovnih oblik praktičnega dela do povsem abstraktnega obravnavanja problemov. Izpustitev kateregakoli člena bi bistveno strnila razvoj prizadetega področja. Trditev lahko apliciramo tudi na področje tehnike, le da se pri nas dovolj ne zavedamo celovitosti tehnične problematike in povsem zanemarjamo njeno teoretsko obravnavanje. Tehnika, njene pojavne oblike in odkritja, ima nedvomno velik vpliv na človekov svetovni nazor in način življenja, zato je njeno pravilno razmnoževa-

RAZPIS

Upravni odbor Studentskega naselja v Ljubljani razpisuje naslednja delovna mesta — za turistično dejavnost v poletnih mesecih:

1. Za študentski tabor — Ankaran: od 15. junija do 31. avgusta
  - a upravnika tabora — redni študent ekonomske fakultete
  - b receptor — redni študent z znanjem dveh tujih jezikov
  - c blagajnik — redni študent ekonomske fakultete
  - d 3 natakarje v bifeju — redni študentje
  - e ekonom posteljnine — redni študent
  - f ekonom kuhinje — redni študent ekonomske fakultete
  - g hišnik — redni študent tehniške fakultete
  - h mesto orkestra — prednost imajo dixieland zasedbe
2. Za dom študentov v Hlirski ulici: od 25. junija do 10. septembra
  - a vodja recepcije — redni študent ekonomske fakultete z znanjem dveh tujih jezikov
  - b 3 receptorje — redni študentje z znanjem dveh tujih jezikov
  - c 5 sobaric — redne študentke ali študentje
  - d 2 liftboya — redni študentje
  - e 1 natakar v bifeju — redni študent
3. Za študentsko naselje: od 25. junija do 30. avgusta
  - a 3 receptorje — redni študentje z znanjem dveh tujih jezikov

Prednost pri izbiri imajo kandidati, ki obvladajo ITALIJANSKI JEZIK in tisti, ki so že delali na podobnih mestih. Razpis velja 15 dni po objavi v časopisu Tribuna.

TURISTIČNI PROGRAM ZA ŠTUDENTE

21., 22., 23. april 1967.

Smučarski izlet na KOMNO

Organizator: IO PZJ na Univerzi v Ljubljani.

Cena: 25 N din.

Rok prijave: četrtek 20. IV. od 13. do 14. ure, Trg revolucije 1,

6., 7. maj 1967.

Teden narcis GOLICA.

Organizator: IO PZJ na Univerzi v Ljubljani.

Cena: cca 18 N din.

Rok prijave: četrtek 4. V. 1967, od 13. do 14. ure, Trg revolucije 1,

23. april 1967.

Izlet na NANOS in PREDJAMSKI GRAD.

Organizator: Taborniki »Ivan Rob«.

Rok prijave: četrtek 20. IV. 1967 od 18. do 19. ure, Trg revolucije 1,

Poleg tega pa Smučarski klub »Akademik« organizira vsako soboto smučarske izlete v poznane smučarske centre.

TRIBUNO UREJAJO:

FRANCE ANŽEL (TEHNIČNI UREDNIK), TONE PAČNIK, MARKO POGAČNIK, RUDI RIZMAN (ODGOVORNI UREDNIK),

TRIBUNA — IZDAJA UO ZSJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRG REVOLUCIJE 1/II — TELEFON 21-280 — TEKOCI RAČUN 501-8-78/1 — LETNA NAROČNINA ZA ŠTUDENTE DESET NDIN, ZA OSTALE PETNAJST NDIN — POSAMEZEN IZVOD 50 PAR — ROKOPISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO — TISK ČP DELO, LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 1, TELEFON 23-522 — POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

KULTURA NARODA JE »RENTABILNA«

Slovenci smo majhen narod. Pa ne neznanen. Kljub maloštevilnosti smo enakopraven del velike skupnosti narodov sveta. Ni še dolgo tega, ko to nismo bili. Vsaj v političnem oziru ne. Pohvalimo pa se lahko, da je bila kultura našega malega naroda prav tako bogata in polna kot kultura kateregakoli velikih evropskih narodov.

Toda, kot kaže, pozabljamo, da je kultura eno najpomembnejših področij uveljavitve naroda v svetu. Pričeli smo namreč razmišljati, »če se nam kultura splača«. Kako banalen izraz!!! Prav je, da podredimo naše zahteve materialnim možnostim, toda kdo pravi, da se moramo odreči predvsem tistim dobrinam, ki pogujejo življenjsko eksistenco vsakega naroda?!

Govori se, da bodo zavoljo materialnih težav zaprli celjsko gledališče. Ni pa še dolgo tega, ko smo brali v časnikih pohvale tega ansambla, ki živi in dela v tako skromnih pogojih.

Res, na žalost so med nami ljudje, ki menijo, da morajo ekonomski zakoni vladati tudi danes prav tako stihijsko kot v dobi liberalnega kapitalizma. In mi pravimo, da smo socialistična, samoupravna družba, ki je zapisala v ustavi, da so kulturne dobrine last vsakega naroda. Kako, ko pa nekateri hočejo, da bi bilo teh dobrin čim manj.

Ludvik Škoberne

FANT S PIŽAMO

NOVINARSKA NOTICA

V petek ob pol štirih so pri Figovcu opazili čudno oblečeno osebo nedoločljive starosti, po vsej verjetnosti moškega spola, ki je zbujala splošno pozornost. Glavo so ji pokrivali dolgi, črni lasje, kakor je to v modi pri tistih tako imenovanih beatnikih; bolj kot to, na to smo žal tudi pri nas že navajeni (!), pa je mirno dobe hodila v oči obleka: oseba je bila meni nič tebi nič v pižami. Našemu dopisniku se ni posrečilo zvedeti, ali gre za slaboumnost ali za provokacijo. Ne moremo se strinjati z vedenjem tistih očividcev, ki so se dogodku samo trapasto režali ali pa so si v tem našli celo poceni zabavo. Vidi se, kako topi postajamo za smešenje javnega mnenja.

Pri Tromostovju je oseba zginila spred očmi. Primer nas opozarja, da so se tudi v naši družbi mimo mladinskega kriminala in drugih škodljivih elementov razpasli snobistični pojavi, prevzeti po zahodnjaški modi; vendar pa se moramo vprašati, kaj ti ljudje iščejo pri nas in kdaj jim bojo že stopili na prste.

POLICIJSKO POROČILO

Kakor bo sledilo iz nadaljnega, sta dva organa ljudske milice v petek, 4. tega mesca, na nujen poziv nekaterih občanov

na Trgu revolucije aretirala sumljivo osebo, ki je že dalj časa kazala znake politične provokativnosti. Za ukrep sta se odločila šele potem, ko so namere provokatorja postale jasne: kajti sledila sta mu vse od križišča pred Ajdovščino, preko stranskih ulic proti Tromostovju, od Tromostovja in Čopove, ko je oseba naposled prispela do zgoraj omenjenega Trga revolucije, kar se je zdelo našima pripadnikoma dovolj očitno dejstvo.

Za zdaj še ni bilo mogoče ugotoviti, kateri politični grupaciji služi. Preiskava je v teku.

KRŠČANSKO

Ampak, kar je preveč, je pa preveč! Cez glavo nam že rasejo! Danes na ceste ne moreš, ne da bi se zadel ob koga teh peklenščkov! Ravno sem šla iz frančiškanske cerkve (o kakšno pridigo so imeli gopod to nedejlo, kajpa — to mu manjka, v cerkev naj hodi, se bo vsaj kaj naučil. Ni čudno, ko jih pa že vzgajajo brez Boga in brez molitve!), ko sem ga srečala, saj pravim, našega bo treba tudi malo bolj na špagco! Več jim dovoliš, višje jim greben rase! Ooo ne, jaz svojemu že ne pustim vsega, pri meni mu presneto trda poje. Ob nedejlah zjutraj v cerkev, v ponedeljek ob osmih k veronauku! Moj se že ne bo spridil!

Pa preveč denarja jim dajejo. Ali naj ima osemnajstletnik denar, pa recite! Otrokom denar! Človek bi tudi staršem kaj rekel! O Bog, še bo hudo na tem svetu!

PEDAGOSKO

Navsezadnje se človek vpraša, kam vse to pelje. Ponudiš jim prst, zagrabijo pa celo roko. Prosijo za nogomet, prav, ugodiš jim, naj le brajo, sicer bojo gotovo kaj pobili, a nogomet je zdrav šport in to so le naši otroci. Prosijo za ples, v redu, naj se zabavajo, dobijo ples. Okrog hodijo razkuštrani in dolgočasni, no, bodimo napredni, zaenkrat jim prijateljsko razložimo, to ne gre, to so slaba pota, to pelje v kriminal.

Da pa bo moj dijak hodil okrog nemarno oblečen (in celo v spalni srajci), tega ne bom trpel. Če jih ne bomo zdaj užugali, jih nikoli ne bomo. Navsezadnje gre za ugled šole.

DRUŽBENOKRITIČNO

Danes popoldne sem se spet enkrat peljal v tistem prenapoljenem avtobusu po Čopovi (ti prekleti avtobusi te pretresejo od glave do pete, zmeraj sem govoril, naj bi obdržali tramvaj, pa še zanaša te na ovinkih), ko sem (ja, pa ti Bosanci, spet jih je smrdel poln avtobus, in kako mirno ti klobasajo v svoji latovščini, mi pa tam ne smemo pisniti po slovensko; če hočejo svoj jezik, naj si pripeljejo še svoje avtobuse, kdo jih bo le poslušal) zagledal na prehodu za pešce (poglavje zase, pri nas je to promenada) nekega kuštravca (to bi še prenesel) ampak v pižami! Tip se je toliko časa motovilil po zelnah, da sem že pomislil, da ga bo avtobus vsaj oplazil; to bi ga malo izučilo. Drugič bi vedel. A odskočil je in veselje mi je šlo pozlu.

Jaz bi mu že dal vetra.

Jože Drev

LISICA IN MRAVLJE

BASEN

Mravlje so si z velikim trudom in pridnostjo zgradile mravljišče in v njem srečno prebivale, ko jo je nekega dne k mravljišču primahala — lisica. »Mravlje!« je zavpila, »poslušajte moj ukaz! Preseliti se morate v drugo — večje mravljišče. To vam ukazujem JAZ lisica! Vaše mravljišče namreč ni rentabilno!«

Mravlje so od presenečenja zazijale: »Mravljišče je vendar naše! Same smo ga zgradile in same ga oskrbujemo. Kaj bomo brez mravljišča! Nanj smo navezane.«

»Nič. Me ne briga. Je nerentabilno, pa konec!«

Najsi so mravlje bile še toliko proti, najsi so imele še tako prav — proti lisici so bile nemočne. Zategadelj je lisica lahko začela svoj ukaz tudi izpolnjevati: tebi meni nič je začela raznašati brunca, iz katerih je bilo mravljišče zgrajeno. Vendar mravlje niso bile samo ponižne mravlje: uprle so se. Naskočile so lisico, jo obzrle, jo obzrle neke bolj, neke manj, a toliko, da se je ustrašila ter prenehala razdirati. Morala je še pod kleščami priznati, da imajo mravlje prav.

Toda čeprav je lisica priznala pravilnost zahtev, si tega ni priznala pri sebi: rekla si je: »Mene že ne boste! Počakala bom na čas, ko bo splahnela vaša upornost.«

A lisica se je zmotila. Ko je že bila mislila, da je upornost mravelj splahnela, ko je zopet začela odnašati brunca, drugo za drugo kot tihotapec, se je zgodilo, kar ji ni šlo v račun: mravlje je so zopet uprle: ker lisica ni držala svoje obljube. Povrhu pa je hotela kaznovati mravlje, ki so se najbolj zavzele v uporu proti njej.

In ker je lisica dober taktik in ker se je zbalah hudih ugrizov, je stisnila rep med noge ter se potuhnila: »Se bo potrebno čakati, še.«

(V basni so igrali: mravljišče — bolnica v Crni; mravlje — Crnjani; lisica — »naša« birokracija.) Mirko Mislej

UREDNIŠTVU TRIBUNE

K gornjemu članku, objavljenemu v »Tribuni« št. 18, dne 5. 4. 1967 podpisani, kot naročnik »Tribune« pripominjam, da sem dobil na vpogled zgoraj omenjeno knjižico in ugotovil, da je avtor gornjega članka napačno imenoval avtorja knjižice »Poslanstvo laikov« škofa Slovenskega Primorja dr. Janeza Jenka, namesto soimelnjaka, dr. Janeza Jenka, člana družbe SDB (Salvezijanske družbe Boskove). Prosim, da se ta netočnost popravi v naslednji številki pod rubriko »ostiti«.

Stanko Rijavec

Opomba uredništva: Doslej nismo prejeli uradnega oziroma kolikor toliko avtentičnega odgovora, ki bi pojasnil netočnost v osti E. Pirca. Seveda v kolikor gre za netočnost. Dotlej se pač lahko zadovoljimo ali pa tudi ne z odgovorom tov. S. Rijavca.

Pri tem je zanimivo, da so posamezne ustmene (neavtentične) »intervencije«, vključno pripomba tov. S. Rijavca, tako prizadevne v popravljanju manj bistvenih elementov osti, medtem ko so pokazale popolno odsotnost kritičnega duha in »opravičljive« vneme ob primeru lažnih dejstev v knjižici »Poslanstvo laikov«. Iz preteklega zgodovine lahko naštejemo številne primere laži, ki jih je cerkvena hierarhija razširjala za utemeljevanje kolaboracije s fašizmom. Prav primer omenjene knjižice znova dokazuje neodgovornost in ekstremnost metod, ki se jih poslužujejo cerkveni krogi za dosego svojih ciljev. Knjižice se tiskajo v Trstu, širijo po Sloveniji, »blagoslova« daje in reklamira pa jih Družina, verski list.

IZOBČENJE NEKE KRITIKE

V zadnjem času so postale silno aktualne razprave o našem študentskem časopisu. Vsekakor je pozitivno, da v današnjem času družbene in ekonomske reforme razpravljamo o problematiki Tribune, ki zahteva kot naše osrednje glasilo polno angažiranost in zavzetost vseh študentov. Zato so tudi pozitivne razne kritike, ki so bile izrečene o Tribuni. Te kritike kažejo na to, da so nekateri študenti resnično zainteresirani za svoj časopis ter da s svojimi pripombami skušajo opredeliti svoje stališče do njega. Med drugimi kritikami je prišlo tudi Odprto pismo študentov medicinske fakultete. Rad bi naši študentski javnosti obrazložil, kako je prišlo do tega, da smo Odprto pismo sploh napisali in ga objavili. Takoj moram poudariti, da odprto pismo ni posledica neke splošne kampanje in trenutnega prepričanja. O problematiki Tribune smo imeli neštete debate, ki so pokazale, da imamo precej podobna stališča, ki pisalo 42 študentov. Nikakor si ne domišmo jih želeli tudi javno izraziti. Tako sem jaz sestavil omenjeno kritiko, ki jo je podljamo, da smo s tem izrazili tudi mnenja ostalih študentov MF, vendar pa si upam trditi, da imamo med njimi mnogo so-mišljenikov.

LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD

WURLITZER

Nadatjevanje z 2. stran

Očitno je kritika razburkala duhove in prišlo je tudi do nekkih prav nevséčnih in neprijetnih reakcij. Predvsem sem dobil vtis, da je bila naša kritika sprejeta kot izredno destruktiven akt. Ne vem, ali bi imelo smisla poudarjati, da to v nobenem oziru ne drži in da imajo naši nameni popolnoma drugačen smisel. Naša prizadevanja kažejo na to, da nismo ravnodušni in pasivni, dejstvo pa je, da si tudi najbolj dobrohotno kritiko lahko razlagamo na razne načine. Če je bila kritika napisana malo bolj ostro, kaže samo na to, da smo hoteli biti odkriti in jasni ter da nismo hoteli zavijati naših pogledov v nejasno tenéico raznih domnevanj, ki bi se dala interpretirati na razne načine.

Kot že rečeno, reakcija na našo kritiko je bila ostra. To smo tudi pričakovali, vendar se mi zdi, da je tretiranje naše kritike zavzelo tako smer, ki očitno negira tista stališča, ki jih je zavzelo uredništvo Tribune. Ta stališča pa so taka, da je kritika zaželená in da jo ima vsak pravico izražati. Sedanja politika Tribune pa je popolnoma dvolična: na eni strani zahteva po odkritem dialogu in konfrontaciji stališč, na drugi strani pa nenehno podcenjevanje nas in odrekanje vsake razsodnosti in dobronamernosti. Se več: izjavljajo, da je naša kritika lažna, poleg tega pa merijo na našo poštenost in moralno. Poudariti moram, da mi je vsaka zóčna polemika zoprna, vendar ob takih izjavah nisem mogel ostati ravnodušen. Toda ozrmo se na dejstva.

Trditev, da je naša kritika lažna, je utemeljena s tem, da ni nobeden izmed podpisanih nikoli sodeloval v Tribuni ter da nobeden ne sodeluje v aktivnem delu na univerzi. Prva trditev popolnoma drži, vendar pa je popolnoma jasno, da nima vsak daru za pisanje, je pa zato pazljiv bralec. Druga trditev pa ni resnična: precej podpisnikov aktivno sodeluje v delu raznih fakultetnih organov in so aktivni člani Zveze komunistov.

Zelo zanimivo je »Poskusno pojasnilo medicincem in drugim«, ki ga je napisal Herman Vogel, kulturni urednik. Ta članek tukaj ne bom obravnaval. Zdi se mi, da je neki moj kolega Voglu že odgovoril.

Jaz bi tukaj hotel predvsem odgovoriti J. Doličarju na njegov članek »Dvainštiridesetim medicincem« v 18. številki Tribune. V tem članku Doličar najprej ugotavlja, »da je uredništvo z objavo odprtega pisma pošteno pričakovalo ustrezno sodelovanje podpisanih«. Čeprav je videti absurdno, se mi vendar vsiljuje vtis, da je po Doličarjevem mnenju bila objava Odprtega pisma pogojenega z našim brezpogojnim sodelovanjem v Tribuni. Nadalje pravi, da »so se za njihovimi zahtevami skrivale drugačne namere«. Bilo bi zelo zaželeno, če bi bil Doličar malo bolj jasno izrazil, kaj misli s temi drugačnimi namerami. Nadalje se sklicuje na pismo FO MF, kjer navaja prvo točko, v kateri naj bi se stališča FO popolnoma razhajala s stališči v Odprtem pismu. Ne vem, od kod taka logika? Kakor da bi morali biti naši pogledi popolnoma identični s pogledi FO. Zase vem, da nisem spremenil svojega mnenja in stališča in da trdno vztrajam na kritikah in predlogih v Odprtem pismu. Čudno pa je, da ni Doličar omenil druge točke omenjenega pisma FO. Zaradi boljše informacije citiram tekst druge točke v celoti: »Vzporedno s kvaliteto rasto Tribune pa so se na njenih straneh pričeli množiti članki, ki za objavo v časopisu niso bili zreli in so vzbudili nezadovoljstvo med bralci. »Okolje« esejističnih in modernih umetniških stvaritev je dovoljevalo vtihotapljanje po obliki podobnega, po vsebini pa manj vrednega in sploh nesprejemljivega blaga. V zadnjem času je menda postala mera polna, kar je povzročilo upravičen revolt mnogih študentov. Ne moremo se strinjati z nekritičnostjo uredništva Tribune pri objavljanju tako imenovanih umetniških stvaritev, ki jim poleg tega odmerja preveč prostora. Tega z ozirom na svojo kvaliteto ne zaslužio. Poudariti moramo, da si želimo objavljati umetniških del, tudi takih najmodernejše smeri, smo pa proti brezsmiselnemu eksperimentiranju, ki bralce žali«. Zdi se mi, da so tudi te izjave popolnoma jasne in da ob njih ni potreben poseben komentar.

Nazadnje pa Doličar izjavlja naslednje: »Za kakšno moralo gre in za kakšno poštenost v odnosu do kolegov študentov v uredništvu? V imenu poštenosti in morale zahtevam v svojem imenu javen odgovor Janeza Bajca in ostalih enainštiridesetih podpisnikov.« Doličar zahteva odgovor v svojem imenu, tudi jaz pišem ta sestavek v svojem imenu. Doličar ocenjuje našo moralo in poštenost, jaz njegove ne nameram. Dovolim si samo malo pripombo, da ljudje, ki se učijo, da bi drugim ljudem pomagali, imajo vsaj kanček morale in poštenosti.

V tem, precej mrkem vzdušju, pa sije žarek upanja, da se bodo stvari končno le uredile na splošno zadovoljstvo. Sklepi, ki jih je sprejel plenum UO ZSJ, so odlični temelji, na katerem bo zrasel časopis, ki bo dobil tisti pomen in veljavo, ki mu gre. Andrej Mašera

IZ ZAPISNIKA

Aktiv je na dveh sestankih razpravljal o zastavljeni nalogi. Pravočasno nista naloge opravila dva komunisti, ostali pa so naloge opravili. V diskusiji o statusu so ugotovili, da statut na mnogih mestih ni precizen — n.p.r. o selekcijskih pogojih, o kolokvijih?... Tudi na nekaterih drugih mestih ne ustreza — ne dopušča namreč študentom odločati o stvareh, za katere so najbolj zainteresirani, n.p.r. o kvaliteti predavanj, o organizaciji študija, o delovnih razmerah na fakulteti itd. V statusu tudi piše, da dekan ocenjuje delo profesorjev. Vendar je aktiv smatral, da je to določilo brezpredmetno, saj še nikdar ni bilo videti, da bi dekan prišel poslušat profesorja in tako ocenil n.p.r. njegovo pedagoško delo in podobno.

Zanimivo je bilo zastavljeno vprašanje, kako zagotoviti, da bodo lahko študentski predstavniki v fakultetnem in znanstveno-pedagoškem svetu delali s polno močjo, torej tako kot profesorji, ki so stalno na fakulteti. Gre predvsem za to, da mora biti študent pri pedagoško-znanst-

venem svetu predstavnik Studentov, ne pa da bi zastopal svoja osebna stališča. Zastopa naj torej stališča, ki bi bila sprejeta na zborih študentov. Zanimiv je bil predlog o izbiri kandidatov za pedagoško-znanstveni svet in fakultetni svet. Tisti, ki bi namreč hotel kandidirati v te organe, naj bi imel svoje predvolilne zbere pred študenti. Organizator zbora bi naj bil FO ZSJ. Toda na aktivu je bilo izrečeno mnenje (mnogi so ga tudi potrdili), da FO ni sposoben spremljati dogajanja na fakulteti kontinuirano skozi daljše razdobje in da torej predvsem pri dolgoročnejši problematiki ni sposoben pomagati svojim predstavnikom. Prav tako je bilo ugotovljeno, da FO mnogo problemov načne, toda manj jih reši, še nikdar pa se ni zgodilo, da bi nek problem kontinuirano spremljal (izjema je socialno-ekonomska problematika). Mislilo se je, da lahko edino osnovna organizacija ZK (s tem da se znotraj utrdi in diferencira) skrbi za kontinuirano spremljanje dolgoročnejših problematike na fakulteti. Povedano je bilo tudi, da naj osnovna organizacija zavzame aktivnejše mesto na fakulteti in da naj skrbi predvsem za spremljanje problematike na fakulteti, za konkretiza-

cijo in dokončno rešitev začetih akcij in predvsem tu pomaga FO ZSJ.

Soglasna je bila tudi ugotovitev, da je informiranje na fakulteti zelo zanemarjeno tako s strani fakultetne uprave kot s strani FO ZSJ, fakultetnega sveta in pedagoško-znanstvenega sveta. Bil je dan zelo sprejemljiv predlog: fakultetna uprava naj redno vsak teden ali vsakih štirinajst dni zbere vse najvažnejše objave, jih razmnoži in da v prodajo vratarju.

Zanimiva je bila še diskusija o delu ZSJ na fakulteti in o svetih letnikov. Vendar je bilo o tej problematiki več slišati na fakultetni skupščini.

Kot sklep sestankov aktiva je bil sprejet predlog, da se organizira razgovor s profesorji o pedagoškem delu na fakulteti, o izvrševanju in pomanjkljivosti učnega programa, o problematiki v zvezi z diplomskimi deli in o dolžini absolventskega staža, vendar pod pogojem, če se ne bo na skupščini ZSJ o vsem tem dovolj razpravljalo. Skupščina je med tem že bila. Pred komunisti četrtega letnika je naloga, da tudi oni prispevajo, še preden gredo s fakultete, svoj delež k njeni večji popolnosti.

J. K.

SVETA SAMOSTOJNOST ŠOLE

Zadnje čase smo bili priče obširnimi razpravami o problemu, ki je v sedanjih situaciji nad vse pomemben za organizacijo dela v visokem šolstvu in posredno tudi za delovno in programsko strukturo vseh ostalih šol; od rešitve tega vprašanja je odvisna kvaliteta raven šol, v katerih delamo; sprememba sistema selekcije bo povzročila prestrukturiranje grupacij srednje izobraženih kadrov; omogočila bo posameznim gospodarskim organizacijam (ali pa tudi ne) izredno olajšano izbiranje kadrov; zelo verjetno pa bo, ob ustaljeni praksi reševanja podobnih problemov, pomenila nadaljevanje procesa regionalne in socialne diferenciacije razmerja študentov, ki v zadnjih nekaj letih zavzema zaskrbljujoč obseg.

Odlaganje o načinu selekcije je pred nami; je stvar današnjega dne. Stališča zainteresiranih strani pa so precej različna, kakor so različni motivi za odlaganje, izvirajoči iz položaja, v katerem ti deli naše družbe so.

Prizadevanja po stabilizaciji položaja celotne družbe, s čimer se ukvarjajo organizirane družbenopolitične sile, danes že neposredno posegajo na vsa področja družbenega delovanja. Namere so vsem znane; sredstva pa, s katerimi se želi cilj doseči — stabilizacija ter trdna in široka osnova za nadaljnji razvoj — imajo na različnih področjih precej različne učinke. Ker so ta sredstva zmes administrativnih, političnih in samoupravnih ukrepov in odločitev in meja zlasti med poslednjimi ni določeno načrtana, so tudi učinki običajno nekoliko difuzni. Največkrat prihaja do situacij, v katerih se dosežena raven samoupravnega mišljenja in prakse v subjektu reformne akcije ne sklada z intenziteto političnega vmešavanja, kar že samo po sebi kaže na relativ-

no globok razkorak med enotami družbe in posameznimi platoji političnih organizacij, na neprožnost teh organizacij, ki izvira delno iz šibkih ali preuranjenih momentov v političnih programih zadnjih obdobij, še bolj pa iz dogmatističnega tolačenja družbenih smernic in nestrokovnega delovanja posameznih forumov. Eden od primerov odlaganja preko in mimo prakse je tudi predlog (sedaj že umaknjen) republiškega zakona o izobraževanju in vzgoji, ki je poskusil reševati probleme na način, ki se lahko obnese v neki gospodarski dejavnosti, ter jih tako prenašati na delikatno področje — šolstvo —, in s paliativno mero (zabrisovanje razlik v regionalnih proračunih za šolstvo) ustvariti videz temelja, ki je zmogel zagotoviti kvaliteto rast osnovnega in srednjega šolstva. Temu podobna je bila tudi politična kampanja za samopripravek občanov za gradnjo novih šol: prispevke za šolstvo vendar plačujejo vse organizacije in posamezniki — z akcijo samopripravek pa se ustvarja varijativ videz sodelovanja občanov v politiki graditve družbene nadgradnje.

Usmerjanje vseh družbenih dejavnosti na pot, na kateri bi maksimalno služile potrebam gospodarstva — našega gospodarstva v borbi za izhod iz sedanje situacije — nujno povzroča deviacije v notranji strukturi teh dejavnosti in glede na njihov prejšnji način delovanja nemogućnost zadovoljitve novonastalih potreb. Primer za to je socialno zavarovanje. Glede na usmerjenost ukrepov k določenemu cilju se nujno pojavlja tudi kratkoročnost v odločanju, ki pa lahko privede do resnih premikov in osnovni strukturi teh dejavnosti. ŠOLSTVO JE DEJAVNOST, KI SLUŽI PREDVSEM IN OPTIMALNO CELOTNI DRUŽBI IN NJENEMU OSNOV-

NEMU SESTAVNEMU DELU — ČLOVEKU —, NE PA LE DELU DRUŽBENE REALNOSTI — GOSPODARSTVU. To je dejstvo, ki ga v borbi za trenutne uspehe pri nas nemalokrat pozabljamo in katerega neupoštevanje narekuje tudi v tem primeru stališča in akcije družbenopolitičnih skupnosti.

Jugoslovanska skupnost univerz se je (nekoliko pod vplivom razmer na posameznih univerzah in njihovih fakultetah, nekoliko pa verjetno tudi pod vplivom splošne situacije) odločila izdelati predlog enotnih sprejemnih izpitov na vseh jugoslovanskih univerzah, kar nedvomno pomeni napredek glede na sedanji neurejeni sistem, ki se mu je poznala tako neurejenost odnosov med univerzo in »področnik« kadrov kot tudi iz statutarnih virov izhajajoče šibke vezi med univerzo in posameznimi fakultetami kot njenimi sestavnimi deli. Akcija je s strani univerz verjetno edini možni odgovor na neurejenost šolskega sistema ob sočasnem pomanjkanju sredstev, ki se čuti na celotnem področju izobraževanja.

Ta velika samostojnost fakultet se je pokazala tudi na ljubljanski univerzi, verjetno še močneje kakor drugod. Univerza je dala predlog za tako obliko sprejemnih izpitov, ki temelji na predlogu skupnosti jugoslovanskih univerz, vendar kaže, da večina fakultet odklanja tako obliko. Svoja stališča utemeljujejo s širokim spektrom ugovorov: od nezaupanja v psihološko določanje sposobnosti pa do ugotovitve, da je za vsako fakulteto potrebna specifična sposobnost mišljenja, ki se od stroke do stroke razlikuje. Prevladuje težnjam, da bi se izpiti zasnovali predvsem na osnovi preizkušnje specifičnih znanj.

Čeprav je osnovno stališče na fakultetah v glavnem identično s študentskim stališčem — odpor proti sprejemnim izpitom — pa so načrti za konkretno reakcijo na morebitno uvedbo tisti, ki jasno kažejo slabosti take organizacijske oblike univerze, kakršna je danes. Če bi obveljala taka samostojna oblika določanja izpitnih pogojev, je skupen rezultat lahko samo eden: situacija, kakršna vlada danes na večini jugoslovanskih univerz in ki je bila eden od glavnih povodov za predlog uvedbe enotnih izpitnih pogojev. Posledic znotraj in zunaj univerze pa bo še dosti, vendar jih lahko le približno predvidevamo. Zveza študentov je na svojem zadnjem plenumu zavzela stališče do izpitne problematike; vendar razvoj dogodkov kaže na to, da bodo načelna stališča študentov zopet ostala neupoštevana. Kaj je mogoče danes storiti, da bi naše mnenje dobilo večjo težo? Največkrat slišimo: »Vključevanje v konkretno pripravo načrtov za selekcijo po fakultetah.« To pa po eni strani pomeni odpoved našim stališčem, ki jih izražamo že daljšo dobo. Uvedba sprejemnih izpitov na univerzi pomeni selekcijo, začetno na napačnem koncu izobraževalnega procesa; ta selekcija je zatorej relativno neučinkovita in tudi nehumana. Nehumanosti selekcije ni mogoče odpraviti; lahko pa z odgovornim in koordiniranim delom zmanjšamo negativne posledice na znošno mero, saj tudi selekcija v prvem letniku ne more biti absolutno pravična. Noben aktivni faktor na univerzi pri reševanju tega vprašanja ni v lahkem ooložaju. Menim pa, da bi tu akcija morala biti skupna, tako glede notranje ureditve izpitov, kakor tudi v apelu družbenim organom — apelu za ureditev celotnega šolskega sistema, ki sicer ne bi bil prvi, vendar bi danes moral imeti večjo težo od prejšnjih, saj v sklopu družbenih dogajanj šolstvo potrebuje večjo resnost in vneto družbenoorganizacijskih teles pri obravnavanju njegovih tekočih problemov, predvsem pa njegovega mesta v družbi, kot smo je bili doslej vajeni.

Andrej Klemenčič

Table with 3 columns: number, letter, number. Rows: 6 A 66, 6 A 66, 6 4 66, 6 4 66, 6 4 66, 6 4 66, 6 4 66.

rdeča puščava

režija: Michelangelo Antonioni
v glavnih vlogah: Monica Vitti, Richard Harris in Carlo Chionetti

Zakaj je filmu naslov Rdeča puščava? Piskajoč glas, s katerim spušta dimnik v enakomernih presledkih zvenenromenoma oblaka, je Antonionijev podzavrd gledalca. Kot nem, razumevajoč stisk roke, bi lahko rekel, mu sledi zamagljen prizor, ki kaže čevlji. Zvijajo se v kolonih na poti, ki ji ni videti konca. V velikem posnetku, ko se ob srečanju z mozem in Corradom Giuliana postavi prednje, nam postane jasno, da vodijo skozi gozd, skozi nas; zlasti, ker je bil Antonioni malo pred tem, ko je Giuliana za grmovjem pospravljala malico, ujel njeno glavo v črto z rumenimi oblaki in tako nadomestil neviden dimnik. — Smem se vprašati, zakaj je filmu naslov Rdeča puščava?

»Nekaj groznega je v stvarnosti,« se na ladji Giuliana izpoveduje Corradu, »pa ne vem, kaj je, in niso mi ne pove.« Kakor je vselej nase včasne — in nič drugega — odgovor, ki ga iščemo, tako si tudi Giuliana sama s svojo muko razjasnjuje grozo, ki jo muči: »Nekaj groznega v stvarnosti je »ne vem, kaj je« in nihče mi ne pove« — negotovost in samota.

Ce bi iskal kakšno ponazoritev za negotovost, bi rekel vojna, in za samoto puščava. Ce bi iskal kakšno opredelitev ljubezni, bi rekel negotovost in samota. Ce bi to hotel izraziti v primeri, bi rekel rdeča puščava.

Barva ljubezni je rdeča barva, barva, v kateri so stari Grki odhajali v boj. Iz pušcav so prihajali preroki, v puščavi je hotel Jezus ustanoviti nebesko kraljestvo. Po tem, kako se Corrado zdrzne ob srečanju z Giuliano, vidimo, da je zadet; kako močno zadet, pa razberemo iz Giulianinega obnašanja, ko se odtrga od svojega mesta in se postavi med moža in njega.

Kdo sta Corrado in Giuliana in kaj jima pomeni Ugo? »Te silose je postavil moj oče,« reče Corrado. Ugo: »Kako da si se lotil tega (rafinirji, op. pisca)? Prej si delal v rudarstvu, ne? Corrado: »Da, najprej sem rnil navzdol, zdaj pa navzgor. — Od kar je umrl moj oče, je vsa odgovornost na mojih ramenih.« Kaj govore ti stavki, najboljše pajošnje tale Corradova izpoved Giuliani: »Človek kroži. Napreza se in se hoče spremeniti, pa se zmeraj spet znajde tam, kjer je bil. Jaz se po šestih letih nisem nič spremenil.« Iz silosa pa se valil siv dim.

»Pa zakaj me potem to sprašuješ?« vzklizne Ugo s trdim obrazom, ko mu Corrado odvrne, da se Giuliana ni, sploh ni pritoževala nad njim, ker ob njeni nesreči ni prihitel domov. Corrado hiti naprej, na njegove klince ne da odgovora, spodrsne na blatu, pobere kamen in ga zalupa v morje. Napeto se ozira. Zdi se, kot da njegov odločni izraz in vase zartzi pogled govori: »Na svetu so nepredvidljive stvari, nerazložljive in nedopovedljive kakor začete in zato moraš molčati, ne smeš popustiti...«

»Ko bi me Ugo kdaj tako pogledal, kakor me ti ves čas gledaš, bi marsikaj razumel,« mu reče Giuliana. Toda Ugo se ji pokroviteljsko smehlja, ko mu v baraki šepne, da ni šalila, in jo prepričuje, da je to nemogoče... mogoče je trepljati Lindina meča. Nemogoče mogoče, tega Giuliana ne more doseči: ne more pozabiti, celo noče, kot se izkaže na koncu, ko ironično zavrne Corrada, ki ji svetuje, naj ne misli na svojo nezvestobo: »Da, ne misliti, to je glavno!« Kajti: »Kdor ne misli, je mrtev, mrtvi pa niso navadni ljudje.« Toda na ladji, kamor jo je zaneslo v nočnem tavanju, potem ko se tudi pri Corradu ni našla, je iz nje bruhnila resnica: »Ne smem toliko misliti na to, vzeti moram pač, da je vse, kar se mi pripeti, moje življenje.«

Nekaj se dogaja med Giuliano in Corradom, čez kar meče Ugo seno. Kot bi se v megli — zevajoč, vrzeli med »tu in stam« — nepričakovano srečali, stoji njemu in ostali brezdušni družbi negibno nasproti: zasacena, da sta skupaj. — Sta ali nista kriva?

Od kdaj se poznata? Ne vemo. V trgovini odgovori Corrado Giuliani na vprašanje, ali mu je Ugo pravil o njej: »Ne, vedel sem, da je poročen, ne pa, s kom...« in v njunih pogovorih ni ničesar, kar bi ovrglo možnost, da bi se poznala že od prej. Nasprotno, vse daje slutiti: njuno vedenje ob srečanju in kasnejše njune medsebojne izpovedi, najbolj pa omenjena izjava; trdna točka, na katero bi lahko oprl to domnevo, pa seveda to ni.

Med njima je tisto, kar prikazuje Antonioni, ko snema stvari iz prevelike bližine, da vidimo vse zabrisano, in do česar se kot do nujne stične točke dokoplje Corrado, ko govori Giuliano: »Se ti ne zdi kdaj, da je smešna resnost, ki jo posvečamo svojemu delu?« in mu Giuliana odgovori: »Zdi se mi, da so moje oči objokane...« da se po njegovih besedah: »Ti se sprašuješ, kaj naj gledaš, jaz, kako naj živim — pa saj to je isto!« izda, ko brž stopi k svojemu možu. Začutila je krivdo, čeprav je s Corradom spregovorila dva stavka. Takemu razmerju ljudje prislujno. Tako kot nam vzbudijo pozornost nerazumljivosti in sobesednjem govorjenju.

Maloprej, ko so obiskali Ugovo barako, v kateri »že dolgo ni bil,« je Corrado ob pogledu nanjo dejal: »Zmeraj se mi zdi, da nimam pravice biti tam, kjer sem. Tako nimam obstanke ne tu, ne tam,« in Giuliana ga je preseučeno pogledala.

Toda, čeprav čutila skupaj, da se razumeta brez besed in govorita med sabo v miselnih obratih, ki jih ne moremo povedati, če ne čutilo z njima, se razlikujeta med sabo ravno v tem, za kar je Corrado vzkliznil: »Pa saj to je isto!« Kajti medtem ko Corrado ve za dim, ki se vala na nebu in sika iz zemlje, da mu je resnost smešna, ga ona čuti, da joče. Tako stoji med njim in Ugom, ki kot ostali dima ne čuti in ne pozna, ker ga diha in vanj — kakor Giuliana zagleda v megli. — tone. Ce je Ugo pod zemljo, Corrado vse nad njo, je ona na njej, podobna Rodinovemu kipu, ki se rojeva. Ce je za Uga vse jasno in ni za Corrada nič, je zanjo neznostno, da ni nič. Ce Ugo nima časa sprejeti, medtem sprejema Corrado vse, doživlja ona zmeraj spet, da ne more, a mora vse sprejeti, Dim se vala iz silosa — toda za Uga v dimu je rafinerija in ne silos in zato sprašuje zakaj brez zadržkov. Corrado nikoli ne vpraša zakaj. Za Giuliano je zakaj usoden. V Ugovo zakaj-zato stvarnost se ne more vključiti, Corradove preprostosti pa ne more doseči. Samo, ko je ob odkritju otrokove laži, v izbruhu radosti potegnil zakaj vase in pri Corradu zanj ni našla odgovora, je dospela na ladjo, za hip.

So ti trije nepremostljivo ločeni med seboj? V prizoru, ko Corrado trga deske iz prestenka v baraki, so videti složni. Deske, ki jih ponuja Corrado, si med sabo podajajo, da z njimi nalagajo na ogenj. Rdeča barva, ki jo vsebuje naslov, se v tem prizoru prvič pojavi tako, da nam vzbudi pozornost. Deske so krvavordeče na strani, s katero gledajo proti manjšemu prostoru z otomano. Corrado jih trga s hudomušno podjetnostjo, dokler ne da slednjic duška svoji prekipevajoči moči, ko se znesne nad stolom. Vse ga gleda. — Giuliana pa, ki je doslej veselo sodelovala v skupni akciji, se prestraši. Corrado obstane pred njo spuščeni rok in nagne glavo na stran: opravi je. Toda Giuliana, ki jo je priklenila njegova razgretost, se v hipu ope, izmakne pogled in odide spet k Ugu — ki se osvobodila.

Ko historično beži stran od ladje, na kateri so razglasili karanteno in ne pusti nikomur v njeno bližino, se je znašla pred morjem. »Megla me je premetala,« kljče Ugu, ki jo pomilujoče gleda, medtem ko se Linda boji. Ko se bori, naj jo razume, kakor se je maloprej borila, naj verjamejo, da je klče bil, kot je povedala Linda, pozabljajo, da vsekoli samo zahteva zaupanje, medtem ko sama ne zaupa nikomur, in da zato zaupanja ne more pričakovati ne od Uga, ne od drugih — razen od Corrada, ki sprejema vse.

»Potovati ima smisel, če človek spremeni — kako naj rečem — svoj zgodovinski ambient,« pravi Corrado. »Sicer nima pomena.« Toda Giuliana bi vzela na potovanje s sabo vse, vse, kar ima vsak dan v rokah, tudi pepelnice. Ne more zapustiti tega, kar jo obkroža, kar je. »Po tem bi ti bilo žal za tvojo ulico, za tvoje mesto,« ji odgovarja Corrado, »po tem bi ne imelo smisla, da odpotuješ.« Toda za Giuliano ni noben izgovor, če ljudje zaradi selitve zapustijo vse, kar so. »Ce bi odpotovala za vedno, kakor nameravaš ti, bi vzela s sabo tudi tebe,« mu reče, »preprosto zato, ker si zdaj del mene. — Kako moreš vedeti vnaprej, kaj boš potreboval,« ga vpraša. Corrado odnosi do sveta pa ne obsega takšnih vprašanj. »V resnici nimam nikjer obstanke,« reče Giuliani ob slovesu, »zato sem sklenil, da odidem.« Če je tako, je tako, doživlja Corrado svet — kaj naj bi bilo, ali kaj bo, ostaja zanj njegovega doživljanja. Nasprotno pa se Giuliana nikoli ne more spriznati s tem, kar je, in nikoli ne prepusti temu, kar bo. Ženska je, ki rodi otroka in varen, da bo v svetu, v katerega ga je rodila, srečen in varen. Svet hoče mimo sveta, določeni svet. To pomeni, brez-množe ljubi ta svet. Po tej ljubezni se je tudi rodila vanj, kar prikaže Antonioni, ko nam jo po njeni izpovedi o prijateljici v bolnišnici odkrije pred vrati, ki jih ima za hrbotom. Deklica je, ki se sama kopa v svojem zalivu. Corrado pa je jadrnica, »ki je preplula vse viharje tega sveta in morda tudi znanj sveta, in je na svoji poti prišla mimo. Na njej ni videti človeka, Toda po njenem odhodu poje vsa zemlja. Deklica to sliši, ona vidi skale, kakor da so iz mesa. Medtem ko je Corrado skrivnost, da je sen, ki pride in gre, je njena prebuditev in življenje.

Da je to med njo in Corradom, prikaže Antonioni že tedaj, ko prileti na cesto pred njiju časopis in ga ona zadrž, tako da ga pohoči. Bel list na pusti cesti, je bel list na pusti cesti. Črna salona na sivem tlaku je neopazna. Črn salona na belom listu pa je tihožljive. Ko z njim obrača list, da bi videla, od kdaj je, in ko vzklizne: »Glej, neverjetno, od danes je!« pa sta življenje, golob na dlani, ki z vzklikom to sanjsko dlan izpusti.

To sta Corrado in Giuliana. To nista Corrado in Giuliana. Sta to Corrado in Giuliana? »Ti me ne ljubiš, kaj ne?« ga vpraša v hotelski sobi. »Tudi ti mi nisi pomagal, mu pravi ob slovesu. »Zmeraj potrebujem druge; moram biti res trapasta, da se ne morem izkoptati,« pravi v hotelski sobi. »Ničesar ne bom počela,« mu odvrne ob slovesu. Rešitve, ki jo je v svoji nenasitni ljubezni obupano iskala pri drugih (od tod misel, da bi odprla trgovino in prodajala), ne išče več.

»Zakaj je tisti dim rumen?« jo vpraša otrok. »Zato, ker je strupen,« mu odgovori. »Ce priletijo ptički izta, umrejo!« »Zdaj ptički to vedo in ne letajo več tod. Obrne se, zagleda nejasno barvno ploskev, ki je zaostri, ko odmakne pogled, da zagledamo vrste sodčkov. Nato mirno nadaljuje svoj sprehod, ki ga je, spominjajoč na divjo žival, začela na začetku filma. Kakor bi jo bil, obilo s krvjo, Corrado ogrnil v rafinerijo. Zdjaj ve, da je stol polomljen in da ne more sedeti. Da je vmes. Ni ji dal upati s svojo ljubeznijo, od Uga pa jo je odtiral. Zato ne seda več na to zemljo, polno odpadkov in izparin, niti ne leta več pod tem zastripjenim nebom, temveč cela jata preleta med Uranom in Gajo. Je tam mesto za zaman preletu kri in neodrešeno ljubezen? Zav zametek drugega sveta, rdeča puščava, ki raste?

Boris Paš

nove rože

Anonimni pisec Filmskega lista ugotavlja v Antonionijevi Rdeči puščavi tri osnovne funkcije barve: plastično, psihološko in prostorsko. Antonioni sam, govoreč o temi svojega filma, v pogovoru z J. L. Godardom, skoz in skoz govori le o psihofizičnih efekih barve. Nanje se veže nevroza, ki je tudi tema filma. Na svetlem so (v temi nevrotične) geste in grimase glavne protagoniste Giuliane in nenavadne (iz teme prihajajoče) barve predmetov. V vizualnem prostoru (v temi je to mogoče ekonomski trg) barve predmetov niso več barve kot lastnost predmetov ampak so predmetne barve. Artikel A je danes pobarvan tako, jutri drugače. Trgovci bodo ugotovili, da gre artikel A, pobarvan z rumeno barvo, najbolj v prodajo, čeprav bi se artiklu samemu bolje prilegala kakšna umirjena barva. Danes trgamo tiste rože, ki se nam zdijo najlepše. Lahko so grdih oblik, a čudovite barve, čudovitih oblik, a grde barve ali pa eno in drugo hkrati. Jutri pa druge, toda spet najlepše.

Lahko so odločilne ravno oblike. Modra barva nekaj pomeni (psihomotorična funkcija), dolga linija pa ta pomen in, če barva ni drugega kot pomen, tudi nje samo nivelizira. Naj bo barva kakršnizebodi, vtis linije bo ostal nemara najgloblji.

Cinik in služabnik napredka Ugo barv in oblik ne opazi. Sanjaču in izmišljenemu Corradu barve nekaj pomenijo. Barve so zanj sredstvo spomina, najbrž tudi sredstva sanj. Giuliana pa so barve in oblike vse. Nanje je čustveno navezana.

Cuda prebivajo na svetlem, čustva v temi. Čuti pa, ki so za vez med enim in drugim, niso ne na svetlem in ne v temi. Ce so v mraku, je s tem vse pojasnjeno. I. G.

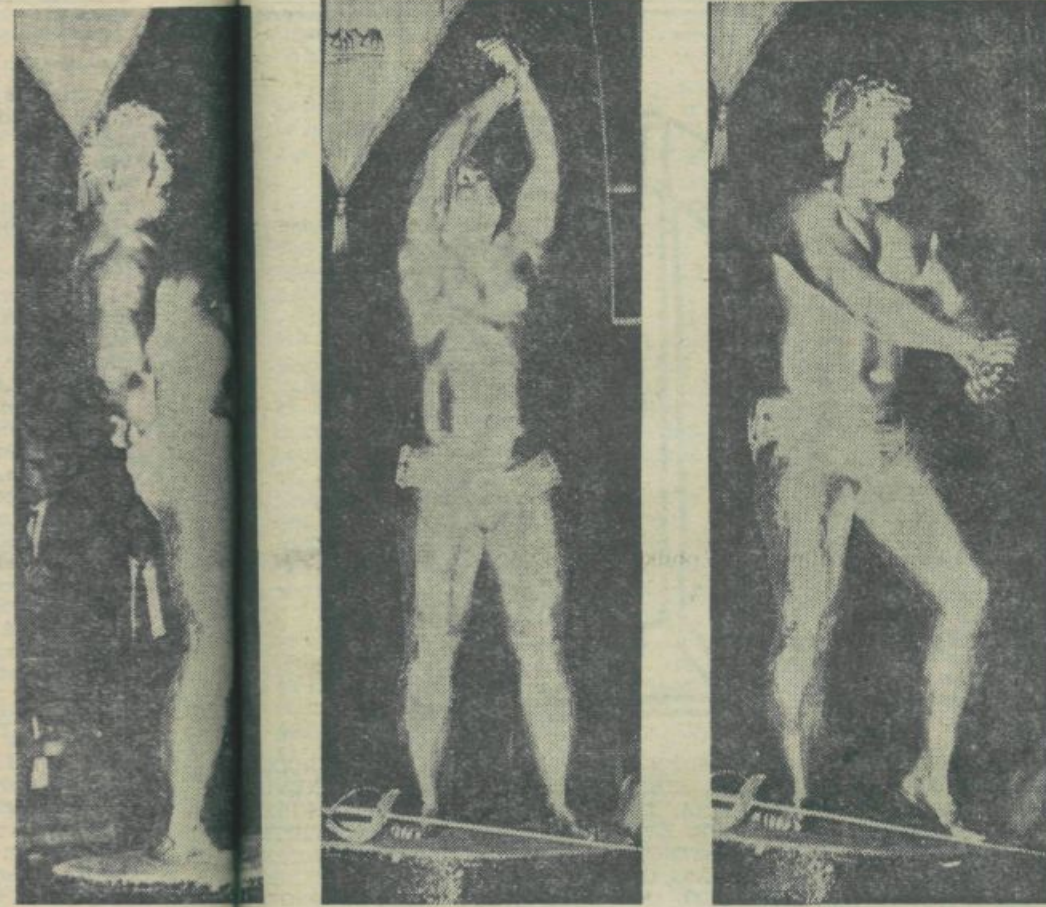
uredništru kulturne rubrike

Herman Vogel je v 16. številki Tribune »tvegala« poskusno pojasnilo medicincem in drugim zaradi tega, ker bi bila — po njegovih besedah — »sleehna beseda, sleehna misel, ki bi potekla iz drugačnih, to je nemoralnih in neapriornih predstav o kulturi in umetnosti neuspesna.«

Ne razumem od kod ta bojazen, ta prepričanost o naši (podpisani je sopodpisnik pisma, ki ga je poslala skupina študentov medicinske fakultete uredništvu Tribune) dogmatiski okostenosti in nezmožnosti dojemanja sodobnih tokov v literaturi in umetnosti nasploh. Herman Vogel se je že v začetku oddelil od dejanskih pojavnosti s tem, da je označil naše sicer upravičeno ostro formulirane misli kot »skrajjane nestrpe in omalovažujoče sodbe, ki se že same po sebi zanikujejo in ga zavezujejo, da bi lahko manj odgovoril enako nestrpo, pavšalno, zveličavno.« Vsa ta »tveganja«, poskusna pojasnila »poupuščanja resnejše polemiki, odgovori na ustreznih »ravninah« so sami po sebi govore o olimpijski zvišenosti in nedotakljivosti urednika kulturne rubrike, predvsem pa o njegovem očitnem omalovaževanju študentov medicine ter študentov nehumanističnih fakultet na sploh.

Kljub vsemu pa osebna prizadetost in ozkoscirna užaljenost ne more in ne sme biti ovira v dialogu; v takem duhu je bil napisan tudi sledeči sestavek. Misli so povsem moje (kolikor je to možno v okvirih določene filozofije), ne bom se skrival za nikakršno skupino (kar H. Vogla tako zelo moti), saj je pri večjem številu ljudi težko najti povsem identične poglede na tako kompleksen pojav, kot je umetnost. Torej in medias res!

Kot lahko razberem iz teksta, moti Vogla namenski pomen umetnosti, ki naj bi bila v našem primeru predvsem namenski v političnem in aktivističnem smislu, taka, »ki bo za nas konformizem koristna in uporabna.« Mimogrede, tudi politična oziroma aktivistična umetnost ima lahko v določenih zgodovinskih obdobjih (na primer v NOB) izredno družbeno, hkrati pa tudi trajno umetniško vrednost. Omenim naj samo nekaj velikih umetniških del, kot so Gorki, Zupančič, Kajuh, Bor itd. Menim, da umetnost brez namenskega ni umetnost, ampak gola l'art pour l'art, ki razen avtorja ne tangira nikogar. Pravzaprav pa ima, če smo dosledni, tudi larpurilizem nek namen — odvrčati človeka od resničnosti, od njega samega, od njegove biti in ga s tem popolnoma alenirati. Krčevito, večkrat že kar blodnjavo grebenje po svoji notranjosti, hlastanje za lastnim »jazom«, jadicovanje nad družbo, jadicovanje nad svojo lastno »nemogočo in samoodtujenostjo« ter za namoček se »grijanje« v nerazumljivo simbolno družbo povdignjene, »čiste« umetnosti. Ego — to je imperativ »čiste« umetnosti, ki ne samo, da odvrne umetnika od sočloveka, ampak tudi zreducira njegovo lastno bit in komunikativnost na minimum. Kakor hitro pa je izključena njegova komunikativnost s svetom, preneha biti umetnik, ker človek (oziroma, gledano v širšem smislu — družba) od nje ničesar ne sprejme. Če pravim sprejme me ne mislim s tem ničesar grobo racionalnega — morda le omenjena, s določenimi zgodovinskimi obsežji pogojene politične umetnosti — s tem mislim na tiste človeške in

žito

Črna zemlja rodi barvo šipka. Po sivem ceste prihaja deček. Ze dolgo hodi po njem, z njim vstopa v mesta, z njim iz njih zopet odhaja.

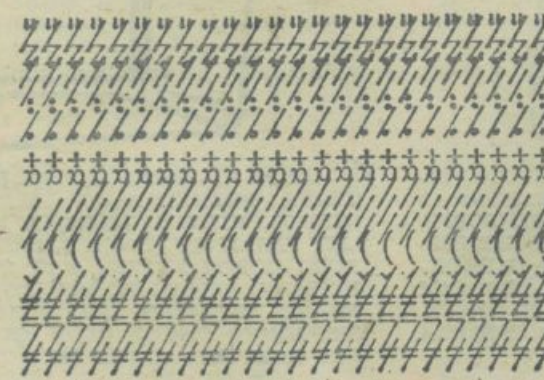
Sedel je na obzidju, poslušal mrmrnanje morja in kako so peli dol v mestu, na prevrženih barkah, tračnicah, mostovih, na kantarh za smeti, na hrastovih sodih, bingljal z nogami in pljuval, na seniku, zunaj je treskalo. Potem je vzburljal vodo v lužah in jih zapuščal. Stopi s sivega na zeleno in steče k velikemu polju žita. Z nemirom v rokah zleze v notranjost, vse te rumene bilke nad glavo. Gleda zibanje zrn na tankih koncih stebel, drsenje oblakov po modrem nebu. Siva cesta ni spustila dečkovih nog, roka zaviha hlačnico, pokaže sivemu kam ni seglo. Se dolgo ve, da so mu bilke sestane, v njih se skriva vse to, mravlje, konji, škrlanci. Prsti roke drobijo grude prsti, se stapljajo s črnim zemlje. Opazijo strašilo, vržejo kepo črnega vanj. Vrabci zapuščajo žito, počasi se vračajo, vsedajo na glavo, ramena, eden zleze v žep sukničja, ki ga strašilo nosi. Prsti so vse bolj slabotni, popuščajo, čez dlan drsi prst, roka v spanec.

Rdeče brnjenje, zorijo plodovi, zelene čebele pijsane medu. Na velikem polju sončnic se pasejo modri konji.

Vedno več jih je, s črnimi krili ga udarjajo v obraz, s smrdljivimi kljuni ga grabijo. Ogabno mu vrščijo, nosijo ga više in više, kakih pet mu kljuva v oči in drobovje. Roka trzne, spanec se raztaplja v njej, vidi, da je med bilkami, ni črnih kril, vrabci se pogovarjajo s strašilom. Žarki skrajjo strahove, zapolni se z brenčanjem popoldneva. Roka odvija hlačnico, zdaj sivo že ve, kam ni seglo. Palec na nogi in tisti prst zraven vzmeta stebelce bilke medse, tako tudi drugi palec in tisti prst zraven. Noga se dviga do zrn, stebelce bilke med prstoma. En čas se ena dviga, druga čaka na zemlji, potem pa obratno. Hrbet se čoha ob grude prsti, tako toplo, in se razpušča. Roka, noga, hrbet, hlačnica vse to razpada v droben zlat prah, veter ga dviga in trosi po vseh cestah, ulicah, pomolih, po vseh barkah, tračnicah, mostovih, po vseh lužah, gričih, po vsej črni zemlji, ki rodi barvo šipka. Oranžna drevesa, modra jabolka.

Hrbet zazebe, padajo sence, noga se zdrzne in zlomi stebelce bilke. Vrabci zapuščajo žito, ni jih nazaj, sliši črno krakanje. Deček se skrči in dvigne, vidi, da prihajajo. Vedel je, da bodo prišli, ni si mislil, da bo to tako kmalu. Skloni glavo in steče.

Andraž Salamon

Janez Jančar

dr. no

(angleški barvni film)

»A bi bil James Bond?«

»Nikoli ne bi imel časa.«

»Ne bi bilo to fino? Nikoli ne bi vedel, kaj se lahko zgodi s tabo. Denarja bi imel, kolikor bi hotel, saj bi vse plačala država. Hodil bi v tiste lokale, no — kamor smejo samo najvišji — klube, kvartal bi, naenkrat, ob treh zjutraj bi pa prišli pote. — Odhod čez tri ure, deset minut, na Jamajko. Naša postaja se ne javlja več. Gre za rakete, ki nam jih spravljajo iz orbite. Razumeli? — In bi že letel. Komaj da bi se uredil stvar s kakšno žensko... Ne bi bilo to življenje?«

»Kaj pa dr. No? Bi bila«

»Dr. No? Ne vem, tudi. Zakaj ne? Povsod bi imel svoje ljudi, vedel bi stvari, o katerih se nikomur ne bi niti sanjalo. Medtem ko bi na zaslonih nadzoroval ves svet, ne bi mene nihče videl, kamur bi se pa pokazal, bi ga takoj ubil, ali pa potem, ko bi se ga naveličal držati pri sebi. Vse bi bilo groza pred mano. Nihče ne bi vedel, kaj sem.«

»Kaj bi bil rajši, James Bond ali dr. No?«

»Kaj? — Kako naj rečem? Oboje je galo. Ce bi bil James Bond, bi imel dostop do vsega, vedel bi največje tajnosti in med ljudmi bi se sprehalj s pištolo pod pazduho. Kot dr. No pa bi imel vse. Igral bi se z ljudmi kot mačka z mišmi in se zabaval, ko ti vse šlo po moji volji.«

»Ampak kaj bi bil rajši?«

»Ce premissim, James Bond. Bolj svobodni bi bil. Kot dr. No bi se moral stalno skrivati.«

Boris Paš

v pričakovanju

Na mesto je pritisnila poletna vročina. Bil je soparen dan, dan sluten, dan, ki je nekaj skrivati, da, ta dan je imel skrivnosti. Kdor nima skrivnosti, je nag. Ničesar več ni pričakovati od stvari, ki ni skrivnostna. Oh, ta dan, skrivnosti, zanimivi dan... Sopara je bila obupna: otroci so tekali po razdeljenem asfaltu v samih minimalnih, priletni mošje so prasnili svoje vrčke piva. Zlatorumeni pivu v notokih teče; zakaj je pivu tako ljubljeno? — Naj je odpravno, ker je čudne barve: urin. Maja je medila, španski bežeg je čpetel, sopara je pritskala človestvo k tlom, joj, sopara. Opoldne je bilo najhuje.

Popoldne ni bilo skrivnostno. Od gricev sem so se zgrnili črni nevihtni, hudourni oblaki. Temno in turbno je postalo. Zrak se je popolnoma umiril, niti sapica ni zavela skozi ulice. Otroci so se zatekli v veze; notri je bilo temno, in igrali so se zračnice, kajti nihče jih ni mogel videti.

Nečloveška energija je pripravila nebo. Za hipce je bilo vse tako svetlo, modro, neskrivnostno. Ni več skrivnosti ta hip: strela je modrec, profesor na vseučilcu. Za hip ni olo več skrivnosti. Otroci so se prestrašeno smejali in se gledali brez kančka stramu, otipavali so mlada telesa drug drugemu; ko se je utilo, so stekli po vegastih stopnicah v podstrešna stanovanja k mamam, ki so potem vse večer kričale nanje, in končno so morali v postelje. Zaspali so. Mama in oče pa, kot da sta ves dan čakala le tega trenutka, sta se zarzala drug drugemu globoko v oči. Krinka iz mučenosti je padla na tla, postala sta: mlada junak iz pravljice in kraljična, ki se pozone temu junaku v jekleni objemi. Potoki dežja poletne plohe utvajajo moči. Kakor endokrino žleza, grom in strela sta hormon; starček nad oblaki si iz malenkosti skuje mogočno jarso, z egoistično naslado se ji predaja s svojo brezčelnostjo. Oh, ta poradni, starikavi bradač! Glej, noče in noče se spriznati z usodo, ki je, kaj moremo, nad njim, čeprav je v njegovih rokah, in umreti.

Marljiva žuželka je našla smrt v popoldanski plohi. O, uboga! Nikoli, ne, nikoli več... Vrstnice bodo nabrale drug dan še in še medu, da bodo jadoce nekoč čebele. Ko bo prišla pozna, rjava jesen, se bodo stisnile v kepo, in pa cirkulacija, rotacija vsa zimo. Na pomlad čiščenje trebuškov — in znova živeti.

Bila je noč, ki so si je vsi želeli. Le brat, ki ni imel lastne strehe nad glavo, je preklinjal in se togotil nad slabim vremenom; pa je zlezel v posodo za odpadke in nekako preživel hude ure. Zanj je bil to sodni dan. A za vse ostale ne. Nasprotno: zanje je bil to bogodan, dan in noč, ki ju je bog napravil zgolj za njih, za skupno posteljo. Oh, sumente, telesi, voda, trenje,...

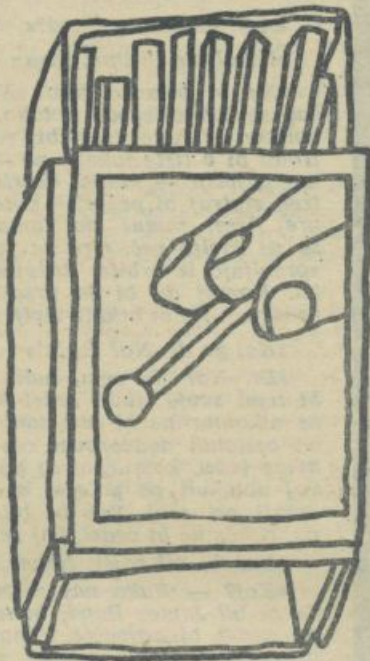
Proti jutru je utihnilo. Krinka izmoganosti se je po prstih prikradla do postelje, splezala nanjo, kot gaj v gnezdo ptice sinice, in se priselasa na obruba, utapljaljoča se v mladostni samopasnosti. Zora je bila umita. Brez skrivnosti, ničesar ni bilo pričakovati v tem čistem dnevu. Gori se je starček suho zaračal, pripel si je krila in tekel, kot burja pomladi, drugam, v drug kraj, novo burko si skoval.

V sto kilometrov oddaljenem mestu, ki je prav tako kot to, se prične soparni dan...

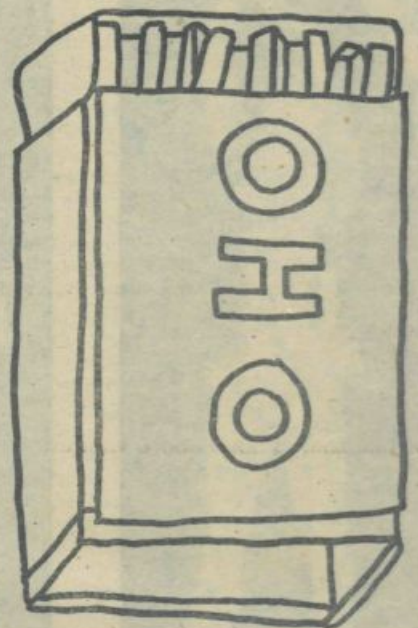
Marko Svabič

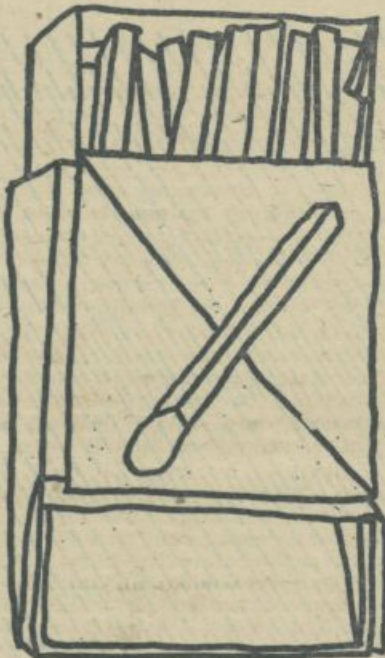
CANTATA, HEARTS DELIGHT, CAFÉ, CONCERTO, PERLE BRILLANTE, SCARLET ELEGANCE, GOLDEN PERFECTION, AMERICAN FLAG, FEBRUARY GOLD, CREAM BEAUTY, LADYKILLER, REIN SCHNEEWEIS, BLUE BIRD, ZART ROSA, SUPER STAR, MOULIN ROUGE, APLAUZ, BELLE BLONDE, HARMONY, BUNT GESTREIFT, CONGAC, CHIC, SIRENA, MAJESTIC, PRELU DIJ, RADAR, AMETHYST, SEPTEMBER CHARM

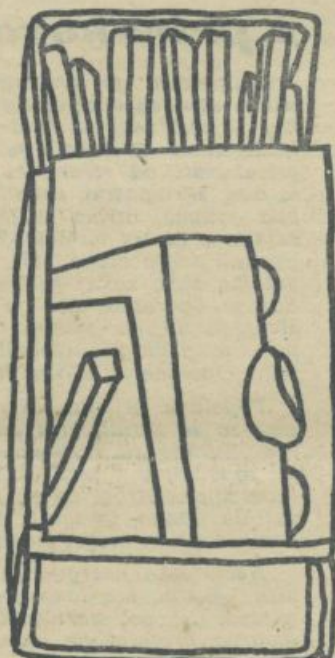
RDEČA KAPICA, KONRAD ADENAUER-ROSE, QUEEN OF SHEBA, LADY HILLINGDON, LEMON QUEEN, KING OF THE BLUES, COMTESSE VANDAL, AGA KAN, QUEEN OF NIGHT, PRES. HERBERT HOOVER, MISS FRANCE, ANNE MARIE, PINOCCHIO, PROF. BLAAUW, GRACE DE MONACO, KING MAUVE, GENERAL DE VET, MME. DE POMPADOUR, BISMARCK, R. M. S. QUEEN MARY, CLEOPATRA, WALT DISNEY, SORA YA, VIVALDI, DAVID COPERFIELD

OLALA, BADEN — BADEN, ANKARA, WHITE ROCK, BLACK GIRL, HOLLANDIA, IRIS, BUCHARIA, ANEMONE, PAVONINA, IRENE VON DANEMARK, HEIDELBERG, VOGUE, EVE, DUTCH MASTER, PAPERWHITE, APRICOT DISTINCTION, GROENLAND, RDEČI HOLANDEC, GOLDBERG, OLA KALA, MALLING PROMISE, NEW YORKER, SOLO, AMA, ROSA RUGOSA, JEFFERSONOVA SLIVA, PINUS NIGRA AUSTRIACA, AZUREA

SOUVENIR DE JAC. VERSCHUREN, SCHWEIZER GRUSS, GLORIA DEI, GLORIA DI ROMA, CANNES FESTIVAL, EASTER JOY, CITY OF HARLEM, ETOILE DE HOLLAND, LUND'S JUBILAUM, GRAND GALA, JOIE DE VIVRE, PREMIER BAL, RENDEZ-VOUS, HAMBURGER PHONIX, BABY MASKECADE, DOCTOR FAUST, SLOVENIJA, FIGALLE, GRANDE DUCHESSE CHARLOTTE, FREIBURG II, ALJASKA, MIKURUMA GAESHI, BRONCE NORMANDIE

VOORHELM SCHEEVOOGT, JAN SWAMMERDAM, PHILIP MILLER, JAC P. THIJSE, MR. V. D. HOEF, JAN BOS, HUBERT MC EDELSTEN, VINCENZ BERGERS WEISSE, MAX KRAUSE, ALFREDO MOREIRA DA SILVA, CIMBING DR. F. DEBAT, AUGUST SEEBAUER, RUDOLF TIMM, DONALD PRIOR, FRIEDRICH SCHWARZ, ANDRÉ LE TROQUER, DR. VALOIS, KARL WEINHAUSEN, JOSEPH GUY, JAN STEEN

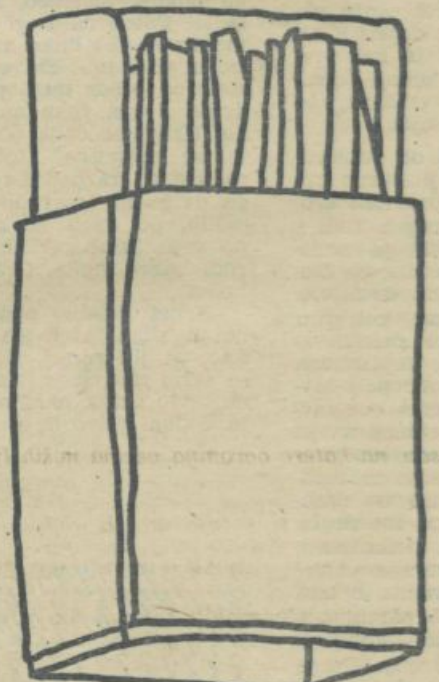
ALALO, NEDAB — NEDAB, ARAKNA, ETIHW KCOR, KCALB LRIG, AIDNALLOH, SIRI AIRAHCUB, GREBLE-DIEH, ENOMENA ANINOVAP, ENDERI NOV KRAME-NAD, EUGOV, EVE, HCTUD RETSAM, ETIHWREPAP, NOITCNT, SID, TOCIRA, DNALNEORG, ICEDR CENDALOH, BLEGDLOG, ALO ALAK, GNILLAM ESIMORP, REKROY WEN, ASOGUR ASOR, OLOS, AMA, AVILIS AVONOSREFFEJ, ACAIRTSUA, ARGIN SUNIP, AERUZA

OSTARA, ORANJE BRUID, MOUNT HOOD, CANALICULATUS, ABSALON, FIRESIDE, NANUS, VAN DER NEER, SCHOONOORD, NAMASA, MARGAUX, PALEMBANG, ZWANENBURG, PANDION, SUNKIST, MAGIER, KOLPAKOWSKIANA, CHAPPAQUA, VAN DYCK, MONTEZUMA, MITELLA, GOUDSTUCK, TARDA, BOKHARA, APeldoorn, GREUZE, FUSILIER, CLUSIANA, BATALINII, LE MAHDI, FANAL, FYREVEKERI, VAN SION, VIVID, FRILLS, NANUM, KANZAN

MRS. R. O. BACKHOUSE, JOSEPHINE BRUCE, ELSE POULSENFRAU KARL DRUSCHKI, MME. RENÉCO TY, FLORENCE MARY MORSE, EVA TESCHENDORFF, KATHE DUVIGNEAU, MINNA KORDES, DOROTHY PARKINS, CLIMBING MRS. PIERRE S. DU PONT, GABRIELLE PRIVAT, SINGORA PIERO PURICELLI, MRS. SAM MC GREY, MME. KRILOFF, DAME EDITH HELEN, HELENE DE ROUMANIE, FANNY BLAKERS KOEN, ENA HARKNESS

MALAS VOLREND, LÖNPRA KLOZGE, GIB RUSSUR, ZILINA REDKE, BACOP M., DRIRADLOG AKSK, SCHHCS, KLOVEČ, IZDRZITE ROZA, GREB, SANJAD LEP, FANAJOSUS, NNNA Š, BRINSIP, ZLEPA NAS NE BODO DOBILI ZRAVEN NAS, URISHIB BLE, PETER, STASSEN, HILLEGOM, BOGZGOBAMI, PANCATI, MISMAČKO, MOJANOVA LUZ, MARAAUTE, ZIRUKP, HEH SIS, NNIND OMGIK, UVUN ERBREGZINA I, NAZAJAZRAV COMA MIC, ALALED PRI

Dovolite mi, da povem nekaj kritičnih — ne pa polemčnih — pripomb in refleksij ob članku »Komu je za dialog« v štirinajsti številki Tribune, ker se pač kot študent teologije čutim prizadetega.

Veseli me, da je pisec članka imel toliko samosvojsosti in samoniklosti, da je napisal to, kar ga teži. Ne morem dvomiti o njegovi dobronamernosti, vendar se ne morem otresti misli, da so nekateri njegovi sklepi prenagljeni in ne dovolj pretehtani, pretehtani.

Povsem se strinjam z njim — in mislim, da bi tako storil dandanes vsak pravi katoličan — da ni nujno, da bi vsak ateist zaradi tega, ker je ateist, že ipso facto moral biti razbojnik ali nemoralen človek, ki bi se ne znal izkupati iz vsakdanje vulgarnosti. Sam sem srečal veliko ateistov, do katerih sem nehoti čutil spoštovanje, čeprav so bili drugačnega nazora, kajti čutil sem, da nosijo v sebi nekaj globoko človeškega. Imel sem veliko sošolcev, ki so bili iz ateističnih družin, pa so bili od mene v vsakem pogledu boljši. Ateist je, če je iskren, lahko prav tako pošten, srečen in vzoren družinski oče, ki bo svoje otroke znal in hotel dobro vzgajati.

Potrebno pa bi bilo razlikovati med ateisti, ki so to zaradi osebnega prepričanja, in ateisti, ki so se oklenili tega nazora le zaradi koristi v družbeni situaciji ipd. Ti zadnji so pač ljudje, ki so nespособni, da se zdignejo nad psihozo množice in ozkih sebičnih interesov. Težko se navdušijo za ideale, ki bi presegli mejo njihovih osebnih interesov. In če pisec hoče biti iskren, mora priznati, da je tudi pri nas dandanes veliko takih ateistov, več ali manj nominalnih, kakor mu tudi jaz rade volje priznam, da je prav tako med katoličani najti veliko takih polovičnejev in oportunistov.

Ne vem, zakaj se je pisec članka dal zavesti in ni uvidel, da se je fant, ki je napisal svojo izpoved — mimogrede rečeno, kolikor mi je znano, je »Družina« objavlja le prevode italijanskega originala — pritoževal samo čez ateiste »druge vrste« — po besedah samega pisca lahko sodim, da se nikakor ne bi hotel uvrstiti mednje — a nikakor ne čez prve. Vsaj iz celega konteksta fantove izpovedi bi morali tako sklepati. Kaj res pisec ne ve, da mi mladi v letih odrasčanja iščemo prave ideale, za katere bi se splačalo živeti, in da skorajda instinktivno čutimo, če nas kdo tedaj vara: ali tako, da nam takih idealov noče oziroma ne more dati, ali pa svoje besede demantira s svojim življenjem. Mi mladi — dovolite mi, da tudi sebe štejem mednje — imamo to bolezen, da želimo biti totalitarni. Kaj takega pa mlademu fantu nikakor ne more dati niti ateist »druge vrste« niti svojim besedam nezvest katoličan! Če hočemo potem objektivno presoditi fantove izpovedi, bo dobro, če pomislimo, da so jih napisali mladi fantje, ki pač niso izbirali besed. Sam ne bi podpisal vseh njihovih izrazov, vendar pa skušam razumeti, kaj so hoteli povedati. Želeli so preprosto izraziti svoja doživljanja. Starejši in zreli človek, ki ima več preudarnosti, bi marsikaj morda mileje formuliral in drugače povedal. Nobeden ne more in ne sme iz teh izpovedi — ki so končno samo osebne izpovedi, a nič več — narediti kakšnih generaliziranih sklepov, da so vsi ateisti slabi ljudje, še manj pa, da bi v njih gledal službeno stališče slovenske Cerkve do komunistov. V »Mladini« je napisala Tanja precej hud članek na račun staršev. Nikomur, kakor je videti iz odgovorov, a mnogi so naravnost sijajni, ni prišlo na misel, da bi jo obtožili, da napada vse starše. »Tedenska Tribuna« je pred dobrim mesecem objavila anketo, ki so jo imeli na gimnaziji »B. Kraigherja«, kjer tretji in četrty razred jasno podajata svoje mišljenje o starših. Ničče jih ni obtožil ali obdolžil generaliziranja. Mislim, da bi vsakdo z malo dobre volje in iskrene dobronamernosti lahko razumel tudi omenjene izpovedi fantov, ki jih je objavila »Družina«, v tistem smislu in duhu, v katerem so bile napisane.

Kljub vsej svoji dobri volji ne morem razumeti, zakaj potem pisec članka pravi, da so bili komunisti urbi et orbi razglašeni kot nasprotniki dialoga. Kdo jih je razglasil? Kje so njegovi dokumenti? Mene njegove navedbe niso prepričale. Če je Skokova trditev oprta samo na omenjene članke v »Družini«, menim, da je prenagljena, neutemeljena. Če je oprta na protivno izjavo kakšnega posameznega vernika, s tem še ni rečeno, da je tako tudi uradno

KAKO JE MOŽEN DIALOG MED NAMI

stališče Cerkve v Sloveniji. Če je pisec spremljal potek koncilskih dogodkov, v kar sem skorajda prepričan, se je mogel informirati in zvedeti, da so se v koncilski dvorani za dialog s komunisti zavzemali predvsem škofje iz držav, ki imajo komunistično družbeno ureditev, med katerimi so bili tudi naši škofje. Ali res postopki naših škofov ne dokazujejo, da želijo konstruktiven dialog? Mislim, da tudi nedavno podpisani protokol vsaj nekako izraža obojestransko pripravljenost za reševanje medsebojnih problemov in željo, da najdemo kolikor mogoče zadovoljiv modus vivendi. Nepristranski spremljevalec našega narodnostno-družbenega razvoja mora tako eni kot drugi strani priznati vsaj kanec iskrenosti v odstranjevanju nastalih težav. Zakaj ne bi tudi tega kanca iskrenosti uporabili za medsebojni dialog?

Pisec članka, kakor se je sam izrazil, zvesto spremlja naš verski tisk. Zaradi tega bi ga ljubeznivo prosil — in mislim, da nisem edini, ki tako gleda na to stvar — da situacije našega medsebojnega dialoga ne ocenjuje samo po enem članku v našem verskem listu, marveč v vsej njeni kompleksnosti. Kot bralec »Družine« ni mogel spregledati tudi člankov »Razvoj odnosov med Cerkvijo in državami« (15. februarja 1967), »Verni in neverni med seboj« (15. februarja 1967) in obširnih komentarjev protokola v naslednjih številkah. Zdi se mi, da tudi objavljena korespondenca gospoda Skoka z uredništvom »Družine« ne gre njemu v prid, marveč pobija njegove trditve, saj jasno dokazuje pripravljenost uredništva za ustvarjanje in ploden dialog, ki pa se zelo razlikuje od polemike, kakršna odseva iz njegovega spisa. Da so trditve in sklepi gospoda Skoka dokaj brezpredmetni, prenagljeni in neutemeljeni, nas prepriča tudi dejstvo, da je bila že vsa ta stvar na sodišču, ki pa je zadevo vrnilo javnemu pravobranilstvu, kakor hitro je glavni urednik izjavil, kaj je bilo napisano v sami »Družini«. Zadeva je bila potemtakem na sodišču dana ad acta. Mnenja sem, da bi objava članka »Fantje iščejo Kristusa?« v »Družini« na mnoge naše vernike negativno vplivala, ker nimajo dovolj zrelosti in razsodnosti, da bi ga pametno razumeli in presodili. Tako bi se samo izcimila nepotrebna polemika, ki ne bi bila niti nam v veselje in korist. Ze stara narodna modrost pravi, da je bolje priti pet minut pozneje na cilj kot pa leta prej v grob. Prav tako je bolje, da do zares širokega dialoga pride malo pozneje, kakor pa, da bi se zdaj izrodil, če bi ga hoteli preveč forsirati. Vsaka rast ima svoje notranje zakonitosti, ki jih je treba upoštevati. Naš dialog, če hoče biti zares dialogos v praven pomenu besede, ima prav tako svoje dinamične zakonitosti rasti in razvoja, ki jih ne smemo prezreti. Kaj ni francoski mislec De Guitton lepo povedal, da sta za dialog vedno potrebna vsaj dva, ki iskreno želita priti do resnice? Razume se, da potem ne bosta kot v rafalu drug drugemu naštevala napake. To ne bi vodilo nikamor, saj verjetno ne bi nikoli prišla do konca, če be hotela biti izčrpana. Zatorej je nam vsem v korist, da se dialog odvíja v skladu z realnimi možnostmi ene in druge strani, drugače se bo nujno izrodil. Dovolite mi samo majhno ilustracijo. Kateri učitelj bi bil tako naiven, da bi svojim učencem, ki ne znajo niti poštevanka, razlagal potenciranje in radiciranje? Tako bi tudi mnogo naših vernikov, predvsem starejših, morda ne razumelo prav dialoga brez potrebne predpriprave in predvzgoje. Da, mnogi katoličani še niso zreli zanj, to rade volje priznamo. Pisec članka bo moral pritruditi, da podobno tudi mnogi ateisti niso sposobni za pravi dialog, ki naj bi vodil k medsebojnemu razumevanju, ne pa v polemiko, brez predhodne priprave. Nikakor nimam namena obsojati gospoda Skoka. Pripomnil bi samo to, da se mi zdi, da ni izbral pravega tona. Če bi človek samo po načinu pisanja sodil, bi brez dvoma lahko našel veliko pritožb in pripomb. Toda ne želim se spuščati v polemiko, marveč hočem dati svoj pozitivni delež v naših skupnih naporih, da se med seboj sporazumemo.

Pisec nadalje govori o prehajanju slovenskih katoličanov na napredne pozicije. Da, priznam, nam je

potreben razvoj in prilagojevanje. Krščanstvo mora nujno biti v svojem jedru dinamično, kakor je govoril francoski filozof Henry Bergson. Kolikor najdemo v krščanstvu statistične elemente, jih nahajamo predvsem zaradi človeške ozkostranosti in nedovršenosti. Mislim, da je ravno v tej človekovi nedovršenosti stična točka našega dialoga.

Krščanstvo in marksizem imata za svoje središče človeka. Oba mu želita pomagati do delne auto-realizacije že tu, a zadnji smisel iščeta v neki neskončni prihodnosti. Danes noben marksističen filozof ne govori več o tukajšnjem rajju na zemlji, ker mu je jasno, da je človek, kakršen je kot individuum in kot kolektivno bitje, po svoji biti omejen in nepopoln. Prav tako meni krščanstvo. Razlika pride, ko se vprašamo, ali je naša človeška eksistenca po svoji biti tragična, brez pomena, ali pa je morda usmerjena v nekaj, kar opravičuje njen obstoj in ji daje zadnji smisel. Medtem ko krščanstvo pravi, da je Bog zadnje opravičilo in počelo našega bivanja, ima ateizem dve možnosti: ali mora odgovoriti, da je naše življenje tragedija, kakor pravi eden izmed najbolj znanih jugoslovanskih marksističnih filozofov — »Tragedija je imperativ kojim se određuje čovjekova čovječnost. To znači da čovjek shvaća sebe kao samostalno ali i ostavljeno biće u prirodi, koji se mora održavati vlastitim radom. Nema nikakvih bogova da se o njemu brinu« (Branko Bošnjak: Filozofija i krščanstvo, str. 37) — ali pa simora najti kakšen nadomestek za religijo. To pišem v želji, da bi se vprašanje religioznosti zares enkrat postavilo resno, ne pa odpravilo s kakšnim lakonskim stavkom, češ da je to nesmisel. Če še ne moremo odprto govoriti o Bogu, mislim, da je prišel čas, da iskreno in resno začnemo govoriti o človeku. Potem nam glavno vprašanje religioznosti ne bo več v tem, ali je ona samo odgovor na človekov strah pred smrtjo in tem, kar je po njej, ali je ona samo opij narodov — čeprav se celovita kritika religije kot take vsekakor ne more oddeliti tudi od vprašanja smrti —, ampak predvsem in nadvse, kaj religija lahko dá človeku, da sprejme svojo eksistenco kot zares svojo, kot človeško, da realizira svoj ideal totalnega človeka v omejenosti svojega bivanja. Seveda bi bilo nerealno pričakovati, da bomo enkrat za vselej spredeli kompleksnosti človeške eksistence, zakaj človek bo vedno — tak, kakršen je — ostal »das noch-nicht-festgestellte Tier«, kakor se je izrazil Nietzsche. Glavno je, da iskreno iščemo poti do resnice, kakor jo je starogrški filozof, ki je govoril: »Amicus Plato, magis amica veritas« — Ljubim Platona, toda še bolj ljubim resnico.

Da bi mogli z vso resnobo govoriti o človeku, je in bo potrebno tudi prehajanje marksistov na napredne družbene pozicije. Minili so časi, ko so mnogi marksisti mislili, da morajo zapriseči na vse, kar je Marx napisal, in da se ga morajo držati ad verbum. Prišli so do prepričanja, da črka ubija, a duh oživlja. Zgodovina ni nekaj statičnega, okostenelega, marveč nekaj zelo dinamičnega in razgibanega. Po dolgih letih evolucije — mislim, da je ne moremo nikakor zanikati — marksistične misli je Gajo Petrovič, eden od vodilnih jugoslovanskih marksističnih mislecev, nedavno rekel na enem izmed svojih javnih predavanj v Zagrebu, da je Marx s svojimi deli hotel naglasiti samo dve misli: humanizem in alienacijo. Tak razvoj lahko mi katoličani samo pozdravljamo kot pozitiven korak na poti dialoga in napredovanja občečloveške misli. Take pozicije so za začetek dialoga sprejemljive tako za ateiste kakor za nas katoličane.

Pripadam mladi generaciji, saj sem bil rojen za časa vojne. Pred seboj gledam prihodnost, a na preteklost se oziram samo, če se morem od nje kaj naučiti. Želel bi si, da pride med nami mladimi do zares konstruktivnega dialoga. Poudarjam: med nami mladimi — čeprav starejših s tem ne izključujem — zakaj prihodnost je naša. Naša dolžnost je, da storimo vse, da bi jutrišnji dan bil za vse lepši. Morda bi ravno Tribuna lahko organizirala takšna srečanja, kjer bi se mi mladi povsem odkrito pogovorili med seboj. Če pa to žal ne bi bilo mogoče, naj se vsaj s pomočjo iskrene dialoga v samem listu, kakršen se je razvil lansko leto, malo med seboj zblizamo.

Damjan Sever

DIALOG TEČE!

odgovarjal ne le za vse neurejenosti tega časa, ampak menda tudi za vse dogmatske (predvsem stalinske) interpretacije materialistične filozofije, posebejno Marxove.

Kar zadeva metode razprave, je v praksi, kaže, takó, da se vsakdo najprej svečano opredeli za dialog (tj. dvogovor), nato pa bolj ali manj ostro polemizira. To je storilo tudi uredništvo »Družine« v primeru Vidmarjeve ocene »Sv. Urha«. Meni so zapisali »da tem gorečnejšem ne bodo odgovarjali«, ker da so proti polemiki, pač pa le za dialog; v eni naslednjih številki »Družine« so pa z njim kaj ostro polemizirali.

Podobno taktiko si je izbral tovariš Damjan Sever iz Zagreba: izjavlja vnaprej, da ne bo polemiziral — nato pa to počne. Nimam nič proti polemikam, saj ni nujno, da so žaljive oz. da ne rode sadov, vendar pa recimo: bobu bob...

Naj mi bo dovoljeno povedati še nekaj kritičnih ugotovitev o teh razpravah (namerno rabim ta izraz, da bi se izognil jalovim razpravam o distinkcijah med dialogom in polemiko). Iz njih je možno izveleči mnenje, da gre nekaterim teologom v prvi vrsti za to, da se pojavljajo na kakršenkoli način ter ob kakršnikoli priliki v glasilih drugih — predvsem intelektualnih — skupin. Kaže, da ni toliko pripravljenosti za dialog, kot za razširitev možnosti

vplivanja, za prodor v »tuja gnezda«. V tem izrazito enostranskem dialogu je slo očitno za to, da »se plasira« čim več problematike, ki tišči hierarhijo v odnosu do državnih institucij, posebno še, ker je bila na vidiku ureditev odnosov med našo državo in Vatikanom. Tako pojavljajoče se zahteve so verjetno — po nekaterih računih — utegnile ustvarjati večjo težo eni strani; sinhronizirani nastopi študentov teologije Križnika, Stresa in drugih, zato po mojem mnenju niso imeli značaj dialoga. Nasprotno: odgovorom na njihova stališča, zahteve, ocene itd. niso nikoli sledila pojasnila, novi dokazi, pač pa vedno le druga stališča, nadaljnje zahteve iz domene odnosov med hierarhijo in državo, itd.

Tovariš Sever ni šel to pot in se je lotil konkretno obravnave večine mojih stališč in navedb, kar me je razveselilo. Naj za začetek takoj povem, da si nisem čisto na jasnem, zakaj se »kot študent teologije čuti prizadetega«.

V svojem pisanju sem se opredeljeval za prav tak odnos do ateistov, kakršnega tov. Sever tudi sam eksplicira v tretjem odstavku; vse ostalo so bile le ilustracije nezdrženosti drugačnega odnosa. Zato se mi zdi neutemeljena ocena, da so »nekateri (moji) sklepi prenagljeni in ne dovolj pretehtani«.

Gre pa za to, da v »Družini« nihče tega o ateistih ni tako povedal, kot piše meni tov. Sever, da bi tak nasvet dala cerkevna hierarhija verujočim — sem nameraval doseči s svojim pisanjem; kot kaže — brez uspeha. Z množico odstavkov iz najrazličnejših verskih listov ter brošuric (posebej tistih, ki jih producirajo v Trstu) bi moč trditev o usmerjanju

Nadaljevanje na 8. strani

Ze v uvodu h »korespondenci« z uredništvom »Družine« sem bil napisal, da nisem imel posebnih namenov s svojim pisanjem; Zdej povem še to, da tudi nisem religioz ali podobno; moji prispevki so bili in so osebnega značaja, neke vrste reagiranja ateista, ki sicer živi v dobrem soglasju z mnogimi religioznimi sorodniki, prijatelji in znanci. Ustrašil sem se namreč, da je na obzorju val klerikalnih prenapetosti, katerih značilnosti so etiketiranje, ozkost, diskvalifikacije, opredeljevanja na religiozni podlagi — v nereligioznih zadevah, itd. Vse to bi lahko imelo za posledico razdiranje medčloveških odnosov, na katere ogromna večina naših ljudi gleda kot na pridobitev narodnoosvobodilne borbe: mislim na osvoboditev katoliške cerkve na Slovenskem od klerikalizma, političnih zlorab, dalje na ločitev Cerkve od države in šole od Cerkve, kar je vse ustvarilo nove in boljše pogoje za religiozno življenje katoličanov in ljudi drugih veroizpovedi (tudi resolucija 7. plenuma slovenskih komunistov postavlja podobne ugotovitve).

Očitno je, da mi ni uspelo, da bi ostalo zgolj pri tej izpovedi in da bi istočasno pokazal tistim, ki v nasprotju z dejstvi in najbrž s posebnimi računi — obtužujejo slovenske komuniste, da smo proti dialogu (Pahor: Glosa, Zlativ 4). Korespondenca vendarle dokazuje, da je na strani katoliške cerkvene hierarhije mnogo več zadržkov in ozkih pogledov kot pa med komunisti; da o dialogu v bazi družbe, ki poteka vsem hierarhičnim navkljub, sploh ne govorim. Sedaj sem pa po sili razmer zabredel v razprave, v katerih naj bi po nekaterih pričakovanjih

Nadaljevanje s 7. strani

vernih v protikoncilskem in nestrpnem duhu — lahko tudi dokazal. To pot se bom težko otresel misli, da gre Severu le za to, da se potolaži »intelektualna sfera«.

Strinjam se s tov. Severjem, da religioznih in ateistov iz oportunitizma izključimo iz obravnave (čeprav si ne morem predstavljati, kaj naj bi cerkev s takim vernim, ki je ateist iz oportunitizma; vem le, da je ateistom v sramoto).

Popolnoma nov mi je podatek, ki ga tov. Sever navaja, namreč, da so sestavki pod naslovom »Fantje iščejo Kristusa« le prevod italijanskega originala. Nikjer to ni bilo razvidno, pa tudi ni važno; odgovornost uredništva slej ko prej ostaja. Se bolj pa me preseneča to, da je v št. 11 (1. 1966) »Družine« izšla notica s pojasnilom o teh člankih. Tam je med drugim rečeno: »Pojasnjujemo, da avtorji teh člankov objavljajo zapiske iz resničnih dnevnikov mladih ljudi, ki so iskali in našli pot h Kristusu...«

V njej ni zaslediti podatka o italijanskem izvoru teksta; nasprotno, očitno je vztrajanje oz. ustvarjanje vtisa, da obstajajo avtentični dokumenti naših fantov, ki so v opisanih razmerah taka pisma tudi pisali. Torej je razgledan bralec prepričan, da v prihodnje ugibajo, kaj je v »Družini« prevod in kaj je avtentično. Uredniki so že vedeli, zakaj naj vse skupaj ostane prihranjeno množicam preprostih vernikov. Sicer pa je to stvar njihovega odnosa in odgovornosti do lastnih tiralcev. V nadaljevanju se tov. Sever čudi, zakaj da sem se dal zavesti in nisem uvidel, da se fant »pritožuje samo čez ateiste druge vrste — a nikakor ne čez prve.«

Ni res. Fant, ali kdorkoli že je pisec, izvaja vse grehote iz pomanjkanja vere; zaradi ateizma da so bili starši in drugi fantje taki, kot so opisani. Moja ocena pa je bila, da so to ekscenzi vulgarnega potrošništva, ki pa izvira iz popolnoma drugih osnov in enako prizadeva verne in neverne. Torej lahko ugotovim, da me je tov. Sever le podprl v mojem upravičenem revoltu, saj je ugotovil isto. Daleč sem od tega, da bi cepil dlake zaradi prepotentnosti mladostniških izjav o čemerkoli in komurkoli; pod pogojem seveda, da so avtentične in nezlorabljene.

Kolikor bi bile izpovedi v resnici koncipirane v takem smislu, kot me skuša prepričati Sever, bi jih samo pozdravil. Torej mi sploh ne gre za ostrino izrazov ali pa za to, da ne bi bil zmožen razumeti, da so hoteli mladi fantje izraziti svoja doživljanja ipd.

Gre mi za osnovno tendenco, ki je v tem pisanju prisotna in ki prav gotovo ni lastna totalitarizmu mladih. Predobro namreč vem, kakšen je, posebno še, če je iskreno doživljeno. Je daleč od utesnjenosti in sovražne ekskluzivnosti, ki jo kaže citirani tekst. Totalitarizem mladih je vedno bil in bo najbolj dinamičen spodriv razvijajoče se individualnosti iz utesnjenosti hišne ali katerekoli že vzgoje v smeri uveljavljanja lastne osebnosti, in to praviloma na moralnih izhodiščih.

Zato se mi zdi osnovno, da se starejši, ki se zavedamo pravega bistva in temeljev teh prenosov, do njih obnašamo moralno; da teh stisk, do katerih v teh letih zakonito prihaja pri vseh mladih ljudeh, ne izkoriščamo za to, da bi mlade ljudi enostransko usmerjali; neredko s tem, da zvečujemo njihove stiske, da napačno osvetlujemo njih vzroke, da ponujamo enostranske, zgolj emocionalne ipd. rešitve; pri čemer ne mislim, da bi religiozni izhod iz dane stiske ne mogel biti dober. Vztrajam pa pri mnenju, da je določen cilj lahko samo toliko moralen, kolikor so moralna sredstva, s katerimi se približujemo temu cilju. Pridobivanje mladih ljudi za religijo z nemoralnimi sredstvi zato postavlja v nemoralno luč religijo samo; religiozno na nemoralen način pridobljene vernike je zato redko kdaj lahko tudi avtentična. Toliko o tem, brez obtožb, obdolžitvev ali generalizacij; in naj se tudi mene »z malo dobre volje in iskrene dobrotarnosti... razume«.

Obdolžitvi nas komuniste nasprotovanja je toliko bolj absurdna, ker je dve leti razvijajoči se dialog dokaz za nasprotno. (Obstajajo trditve, da poteka dialog med komunisti in kristjani na Slovenskem najmanj že od leta 1937; vsem ekskomunikacijam navkljub).

Objavljena korespondenca naj bi služila kot dokaz, na kateri strani je več pripravljenosti zanj. Ko so se pripravljali na dialog v »Tribuni«, se je teolog Križnik (pred dvema letoma) v uredništvu »Tribune« izjasnjeval v tem smislu, da obstaja tudi med mladimi teologi mlada fronta, ki ni zadovoljna s hierarhično ureditvijo ter hierarhičnimi in preživelimi mišljenji znotraj cerkve. Dalje, da ne soglašajo s konzervativno orientacijo cerkve, itd. Zato se torej proti temu stanju znotraj svojega okolja v tem smislu — kot to (ne brez uspeha) delajo mlade generacije v drugem okolju in s tem v pozitivnem smislu vplivajo na družbeni razvoj v celoti in v posameznih skupinah posebej. Izjavili so, da bodo tudi v svojem glasilu pričeli načenjati ta vprašanja; k razpravam da bodo vabili tudi ostale študente, drugače misleče ateiste, marksiste itd., da ti se v njihovem glasilu udeleževali razprav, skratka — vodili dialog.

Pokazalo pa se je, da z vsem tem ni bilo nič. Be-se-jo držalo samo uredništvo »Tribune«. Širok-srčno je odprlo svoje strani za kritiko družbenih razmer tudi s strani teologov. Upoštevajmo še dejstvo, da mnogi niso bili naklonjeni taki orientaciji »Tribune«, vendar je uredništvo hrabro prevzelo nase odgovornost, zavedajoč se dejstva, da odpira po-membno stran v našem družbenem razvoju, da pri-speva k sproščanju pravih, pa tudi navideznih te-ženj v pozitivni smeri. Vendar, kot rečeno, te pri-pravljenosti ni bilo med mladimi teologi (tudi ured-ništvu Družine ni imelo in nima te hrabrosti), zato se raje oportunistično izgovarjajo na nerazgledanost vernikov. Mimogrede naj omenim: nek znanec ki štu-dira teologijo, mi je pripovedoval, da je teolog Križ-nik bil za nagrado poslan na študij v Rim. (Ali pa je vmes tradicionalno »povišanje in odstavljeneje«?)

Omembe je vredno tudi dejstvo, da se nihče ni

pojavi, ki bi vodil dialog s Tinotom Hribarjem, ki je z razpravo »Človek kot bog« prav gotovo dosegel pomemben vrh v razvoju naše družbene in filozof-ske misli o človeku. Ali je to posledica nepripravlje-nosti voditi dialog na resnično filozofskem nivoju ali pa, da ni filozofov druge nazorske orientacije, ki bi to zmogli — ne vem.

Kar zadeva službeno stališče katoliške cerkve v Sloveniji, sem v tekstu omenil (morda zaradi tiskar-skega škrate to ni dovolj razvidno), da so noveletne izjave ljubljanskega nadškofa spodbudne ter da na-kazujejo napredek v stališčih, kar mora vsak dobro-nameren človek pozdraviti. Rad se strinjam s Se-verjem, ko govori, da obstaja pripravljenost za dia-log, vendar analiza kaže, da bodo morali storiti v praksi še velike spremembe; voditi dialog tako kot do sedaj se mi zdi komaj še možno in smiselno.

Ne bi se mogel strinjati z oceno, da so za dialog s komunisti v koncilski dvorani zavzemali predvsem škofje iz držav, ki imajo komunistično družbeno ureditev. Vsaj iz zapiskov Stanka Canjkarja o va-tikanskem koncilu v času IV. zasedanja (»Nova pot« št. 7—9) ni taka orientacija razvidna; čeprav ne gre odrekati spodbudnosti nekaterih misli npr. za-grebškega kardinala Šeperja.

Večina koncilskih očetov iz ostalih socialističnih držav, predvsem s Poljske, pa je bila izrazito so-vražno nastrojena do družbenih ureditev svojih do-movin. Dalje, ne gre omalovaževati nastopov split-skega škofa Franiča, ki je edini poudaril pomen in vrednost jugoslovanske samoupravne prakse ter ide-jo, da je delavec-proizvajalec gospodar svojega dela in da tudi opravlja podjetje.

Javnosti ni znano, da ti se naši jugoslovanski škofje javno, jasno in odločno opredelili: proti kolo-nializmu, imperializmu, rasni diskriminaciji, nepra-vilni razporeditvi družbenih dobrin itd., t. j. za vse, za kar so se zavzemali prelati predvsem iz tretjega sveta. Niso se opredeljevali za priznanje družbene lastnine, ki je prav gotovo naprednejša oblika od privatne in manj podložna zlorabam manjšin; da ne govorimo, da je bližja evangelijskim predstavam o lastnini, kot pa kapitalistična itd.

Skoraj neverjetno zveni, da se je škopski škof Čekada zavzemal za ohranitev latinščine na-sproti uvajanju nacionalnih jezikov v liturgijo, za kar so se (katoliški) južni Slovani tisočletje in več prizadevali.

Ne morem se strinjati z oceno Severja, da je bilo po vsem tem uredništvo »Družine« pripravljeno vo-diti ustvarjalen in ploden dialog. Razen seveda, v kolikor si pod dialogom ne predstavlja korespon-dence z mano. Ta pripravljenost je resnično obsta-jala, vendar mislim, da ne moremo biti toliko naivni, da bi privatno dopisovanje lahko takó označili. Mne-nje, da se moji sklepi obračajo proti meni, je zato neutemeljeno.

Da je bil članek na sodišču — čitam iz navedb Severja prvič; jaz nisem nikjer pozival za kakršno-koli sodno preganjanje vsega tega, nasprotno, izrec-no sem dejal, da mislim, da so administrativni učinki lahko samo omejeni. Pozival sem le vodstvo cerkve oz. uredništvo časopisa, da spremeni odnos do ate-istov ter da v tem smislu usmerja vernike. Odločitev sodišča ne more imeti na naše razprave nikakršnega vpliva; to je stvar pravnega sistema in pravnih norm, mi pa govorimo o morali; moralne norme morajo prav tu biti zavestno višje kot pa pravne.

Osupljiva pa je misel Severja, da bi »objava član-ka (mojega) »Fantje iščejo Kristusa?« v »Družini« na mnoge naše vernike negativno vplivala, ker nima-jo dovolj zrelosti in razsodnosti, da bi ga pametno razumeli in presodili.« Odnos mladega, pa ven-darle kaže, samozavestnega teologa do razsodnosti in zrelosti lastnih vernikov se mi zdi grozljivo pod-čenjalen. Če je tako res, potem si prav gotovo tudi niso znali pravilno razlagati prvotnega članka »Fantje iščejo Kristusa«, takega, kot ga je »Družina« objavila; saj si ga še jaz, kot pravi Sever, nisem znal razlagati, kljub temu, da mi ne odreka vsaj delne razgledanosti. Kaj torej sploh lahko še jemljemo za sprejemljivo, kaj za zrelo, kaj naj bi potem sploh še bilo tisto, kar lahko še razumemo? Očitno je, da v takem relativizmu vrednost postaja potreba po du-ševnih vodnikih več kot evidentna — vsaj za neka-tere. Vsa nadaljnja razlaga o dialogu ter o dru-gih didaktičnih prijemih itd. je le ilustracija tega temeljnega odnosa do »sredex«.

Tudi jaz nimam namena obsojati tovariša Sevrja; ne njega, ne njegovega tona, vendar pa moram žal ugotoviti, da tak odnos ni na mestu. Zato — vsaj, kar se marksistov tiče — mislim, da ne moremo pri-stajati na to, da bi vodili dialog v nekih zvišenih sferah redki izbranci; to bi se gotovo izrodilo v jalov intelektualizem in snobizem. Take dialoge so lahko vodili študentje srednjeveških univerz. Danes — kot rečeno — gre za dialog v bazi, med ljudmi, z ljudmi, v okviru njihovih interesov in za njihove interese. Jasno je, da bo nujno prihajalo do nerazumevanj, napačnih tolmačenj itd., vendar, to nam mora biti spodbuda za nova pojasnila, za drugačne, boljše, pre-ciznejše definicije, nove rešitve itd., ne pa za umik na varne pozicije intelektualizma. Take zahteve očit-no tudi odražajo tendenco, iz katere izhaja, da naj ima vsakdo svojo čredo pristašev, katero vsakdo v svojem željniku indoktrinira ter tako gradi neko razmerje sil v družbenih strukturah. Ob tem imam občutek, da tovariš Sever zagovarja, naj marksisti ne bi zganjali neke neloyalne konkurence oz. delali zmešnjave v njihovi čredi itd. Morda se motim.

Potrebno je, da podrobneje pojasnim vprehaja-nje slovenskih katoličanov na napredne pozicije; gre za znano definicijo iz Dolomitske izjave. Nepo-znavanje osnovnih političnih pridobitev slovenskega naroda v teku narodnoosvobodilne borbe je mnogo bolj razširjeno, kot bi na prvi pogled kazalo. Zato sem daleč od tega, da bi pri tem misli na napredne pozicije v teološkem, pastoralnem ter liturgičnem smislu. Vendar, jaz sem mislil na vključevanje naših delovnih ljudi, tudi religioznih, v napredne družbene procese, v graditev samouprave, v borbo za nagraje-

vanje po delu, za gojitev strpnosti do nereligioznih ter pripadnikov drugih religij in narodov.

Stališče, da imata »krščanstvo in marksizem... za svoje središče človeka«, drži samo za marksizem. Marxova filozofija ima za svoje središče človeka; Marx pravi: »Človek je koren in najvišja bitnost samega sebe.« Nobena religija ne pozna tako ponosne definicije človeka kot Marksova filozofija. V vsaki religiji je človek objekt, sredstvo; subjekt in cilj sta pa v bogu. (Opozoril sem že, da je študija T. Hribarja »Človek kot bog« analizirala to pro-blematiko.)

Možnosti ateizma, o katerih govori Sever (ali je naše življenje tragedija ali pa si moramo najti nadomestek za religijo), so poenostavljene do skraj-nosti. Citirana Marxova definicija dovolj jasno opre-deljuje možnosti materialistične filozofije. Sicer pa mislim, da je ateizem, ki temelji zgolj na odklanjanju boga, na sovraštvu do cerkve in vernih — prazen.

Svojo najvišjo moralno in človeško vrednost ateist realizira v okviru materialistične filozofije, v praktičnem življenju v okvirih naprednih družbenih gibanj, za srečo človeštva itd.

Ne poznam nobenega marksističnega filozofa, ki bi govoril o tukajšnjem rajju na zemlji; razen ko-likor si Sever napačno tolmači, če je v metamorfičnem smislu bilo v določenih razmerah govorjeno o od-pravi zatiranje in izkoriščanja. Pri tem pa seveda ni nihče od marksistov nikoli imel predstavo o ne-kem hedonističnem rajju, ki bi nasitil vsa človeška poželenja, potrebe in nudil naslade, kakor si raj še danes predstavlja ogromna večina preprostih ver-nikov; mislim da ne docela po svoji krivdi. S tem, ko je Marx postavil človeka v središče vesolja (kar so mu teologi najbolj zamerili) in v središče zgo-dovine in družbe, je postavil na dnevni red dialog o človeku, ki še traja. Ni bilo malo koncilskih raz-prav, ki so (ne brez bridkosti) ugotavljale, da je dia-log o človeku v sodobnem svetu v dominantnem po-menu marksističen.

Ne strinjam se s stališčem, da je religioznost samo opij narodov; čeprav je v določenih okolišči-nah lahko tudi to. Vendar ne zaradi religije same in ne zaradi vernikov, ampak predvsem po zaslugi cerkvenih hierarhij.

Strinjam se z mislijo Severja, »da bo potrebno tudi prehanje marksistov na napredne družbene pozicije«. Ta proces kljub ogromnim nihanjem v bi-stvu tako tudi poteka, tako v okvirih mednarodnega delavskega gibanja, v naporu in krčih novoosvobaja-jočih se narodov, ki v idejah marksizma vidijo svojo rešitev, kakor tudi v znanstveni misli socializma.

Mislim, da ne moremo imenovati marksiste ti-ste, ki mislijo, ali so mislili, da morajo zapriseči na vse, kar je Marx napisal, in da se morajo držati »ad verbum«; kdor tako misli ali je mislil, ni marksist, ker je tak način mišljenja v nasprotju s temeljnimi izhodišči materialistične marksistične filozofije. To-variš Sever samo parafrazira eno od Marxovih ugo-tovitev, ko pravi: »Zgodovina ni nekaj statičnega, okostenelega, marveč nekaj zelo dinamičnega in raz-gibanega«; zato tej ugotovitvi nimam kaj dodati.

Naj za konec navedem še dve izjavi iz zadnjega vaticanskega koncila, za kateri mislim, da bosta po-učni tudi za Severja. V razpravi o vzrokih razraščanja ateizma je patriarh-kardinal Maksimos dejal, da je »jasno, da človeštva ne bomo rešili ateizma, če bomo obsodili marksizem«. Kar zadeva zamere mojemu na-činu razprave, pa bi navedel mnenje indijskega ško-fa D'Souza, ki je dejal: »Mi še vedno diskutiramo v obliki monologa, ko že vsepovsod razpravljajo v obliki dialoga ali križpotja«. Ta njegova misel naj bo olajševalna okoliščina za moje, morda kjerkoli preveč polemično zastavljene misli. (Kardinal Döpf-ner ga je prekinil, ko je tudi ostro kritiziral neod-stavljivost, cerkveno upravljanje po političnih me-todah, življenju odtujeno vzgojo klerikov, predhodno cenzuro, nezadostno sodelovanje laikov pri življenju cerkve, življenjski slog škofov.)

Nikakor pa si ne morem razlagati, čemu je na-menjen zadnji odstavek Sevrovega prispevka. Poteg-uje se za to, da bi polemizirali oz. vodili dialog mladi med sabo, kajti prihodnost — kar je nedvom-no — je njihova. Dalje, da bi storili vse, da bi bil jutrišnji dan za vse lepši itd. Stvar je videti taka, kakor da sem se jaz vmešal v nek dialog, ki ga vodijo mladi; sam sicer spadam med tiste genera-cije, ki so bile oropane otroštva in so opustile vero v času vojne; v času, ko je za mnoge (tudi za otro-ke) cerkev, duhovnik in vse, kar je bilo s tem v zvezi, pomenilo sinonim za nasilje in celo smrt. Leta napora in duševnih borb so bila potrebna tem ge-neracijam, da so se otresale ozkosti, ki so bile po-sledice tega stanja; da so se preorientirale iz borbe proti cerkvi v borbo za drugačno cerkev.

Sicer pa sem začel polemiko s starejšimi — z uredništvom »Družine«. Zakaj mlad teolog potem, ko je odšel lekcijo meni in me zlasal in zuhal v bistvu za vse tisto, kar bi moral storiti z uredništvom »Družine« — na koncu poziva mlade na dia-log? Kdo ovira mladim, da se ne bi odkrito pogovo-rili med sabo, tudi o zadevah vere. Stotine in sto-tine cerkva je na stečaj odprtih po celi domovini. Koliko je cerkva, toliko je tudi veroučnih prosto-rov itd. Kdo brani, da se ne bi med sabo o tem pogo-vorili? Zakaj ne organizira takih razprav Farno ognjišče? Zakaj se ne zgleduje v tem smislu po »Tribuni«? Ali je to posledica tega, da nimajo mladi v okviru katoliške verske skupnosti na Slovenskem nikakršnega vpliva na liste, ki so pravzaprav njih namenjeni, v nasprotju s »Tribuno«, kjer tako je. Naj grejo raje v borbo za to, da bodo ta položaj v lastnem krogu spremenili.

Naj za konec povem še to, da dvomim v iskrenost druge strani v lanskoletnem dialogu v »Tribu-ni«, ker teologi, ki so sodelovali — tako kot sem v uvodu povedal — niso izpolnili obljube, ki so jo ob uvodnih razgovorih (ko se je dialog pripravljal) dali. »Tribuna« pa je svojo vlogo resnično častno in pošteno izpolnila.

Lojze Skok